

**Kérdések és válaszok az új Polgári Törvénykönyv
Első és Második Könyvének rendelkezéseivel kapcsolatban
(2010. március 10.)**

Előzetes megjegyzések:

1. A „Kérdések és válaszok” közzétételének célja, hogy közérthető, világos megfogalmazásban adjon tájékoztatást az új Polgári Törvénykönyv (továbbiakban: új Ptk.) Első és Második Könyvének (Bevezető rendelkezések, Személyek joga) jogintézményeiről, egyes rendelkezéseiről. Mivel a kódexnek ezek a részei 2010. május elsején lépnek várhatóan hatályba, a tájékoztató közzététele az Első és Második Könyv esetében sürgetőbb, mint a 2011. január elsején hatályosuló részeknél. Az összeállítás mindenekelőtt azon érdeklődők számára készült, akik bár nem szakértői a magánjogi tárgyú jogszabályoknak, de szeretnének áttekintést kapni az új Ptk. Első és Második Könyvének legfontosabb tartalmi kérdéseiről.
2. A „Kérdések és válaszok” elsősorban az ún. régi Ptk-hoz (1959. évi IV. törvény) képest bevezetésre kerülő újdonságokra, az egyes szabályváltozások didaktikus bemutatására törekszik, nem vállalkozik arra, hogy valamennyi rendelkezésre kiterjedő tájékoztatást adjon. Kitér továbbá olyan szabályokra is, ahol noha érdemi változás nem történt, az új Ptk. előkészítése során az adott rendelkezés sorsa vitatott volt, és az olvasó nem biztos, hogy tudomást szerzett e vita törvényben megtestesülő eredményéről.
3. A „Kérdések és válaszok” – miközben az új Ptk-t állítja vizsgálódása homlokterébe – nem hagyhatja figyelmen kívül azokat az új törvényeket, törvényjavaslatokat sem, amelyek a kódex hatályosulása érdekében a közelmúltban kerültek kidolgozásra.
4. A „Kérdések és válaszok” most közzétett szövege két okból sem tekinthető végleges, lezárt összeállításnak. Egyrészt a tárgyalt részek a jogalkalmazás alapján a jövőben újabb kérdésekkel és válaszokkal bővíülhetnek, másrészt az elkövetkező hónapokban kiegészül majd az új Ptk. további 5 Könyvére vonatkozó kérdésekkel és válaszokkal.
5. A „Kérdések és válaszok” a szöveg formai és tartalmi megváltoztatása nélkül bárki által ingyenesen letölthető, terjeszthető.
6. Köszönettel vesszük a „Kérdések és válaszok” kapcsán érkező észrevételeket, javaslatokat, kritikai megjegyzéseket.

Rövidítések

1. „Új Ptk.” – A Polgári Törvénykönyvről szóló 2009. évi CXX. törvény
2. „Ptké.” – A Polgári Törvénykönyvről szóló 2009. évi CXX. törvény hatályba lépéséről és végrehajtásáról szóló 2010. évi XV. törvény
3. „Törvény az alapítványi nyilvántartásról” – Az alapítványok elektronikus nyilvántartásáról, valamint a nyilvántartásból történő adatszolgáltatásról szóló 2010. évi XVI. törvény
4. „Törvény a gondnokolti nyilvántartásról” – A gondnokoltak és gondnokaik, a támogatott személyek és támogatóik, valamint az előzetes jognyilatkozatok nyilvántartásáról szóló 2010. évi XVIII. törvény
5. „Törvény az új Ptk. Személyek Könyvével összefüggő nemperes eljárásokról” – A nagykorú személy döntéshozatalának és jognyilatkozata megtételének segítéséhez kapcsolódó polgári nemperes eljárásokról szóló 2010. évi XVII. törvény
6. „Régi Ptk.” - A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény
7. „Polgári perrendtartás” – A Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény
8. „Családjogi kódex” – A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény
9. „Munka Törvénykönyve” – A Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény
10. „Egészségügyi törvény” – Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény

Kérdések és válaszok

I. Általános kérdések (Bevezető rendelkezések)

1. Változott-e az új Ptk. személyi, tárgyi hatálya és felépítése a régi Ptk-hoz képest?

Igen.

Az **új Ptk.** hatálya mindenekelőtt abban tér el a korábbi kódexétől, hogy kiterjed a családjogi tárgyú szabályokra is. A **régi Ptk.** a családjogi jogviszonyokról nem rendelkezett, az a Családjogi kódex szabályozási kompetenciájába tartozott. Emellett az **új Ptk-ba** beépült számos, korábban külön törvényben elhelyezett szabály, jogintézmény. Így pl. a termékfelelősségre irányadó szabályokat korábban az 1993. évi X. törvény tartalmazta, az **új Ptk.** azonban a termékfelelősségi előírásokat az Ötödik Könyv Hatodik Részében (**5:529.-5:537. §**) helyezte el.

Az **új Ptk.** felépítése is eltér a **régi Ptk.** szerkezetétől, amennyiben a kódex 7 ún. „Könyvre” tagolódik:

Első Könyv – Bevezető Rendelkezések

Második Könyv – Személyek

Harmadik Könyv – Családjog

Negyedik Könyv – Dologi Jog

Ötödik Könyv – Kötelmi Jog

Hatodik Könyv – Öröklési Jog

Hetedik Könyv – Záró Rendelkezések

Az **új Ptk.** szerkezetét jellemzi továbbá, hogy eltérően a **régi Ptk-tól** a kódex a paragrafusokat címekkel látta el, így könnyebb az olvasó, a jogalkalmazó munkája a számára fontos jogszabályhely keresése, tartalmának értelmezése során.

2. Meghatározható-e az új Ptk. kapcsán a törvényhozó társadalompolitikai, gazdaságpolitikai célja, elvárása?

Igen.

A törvényhozó az **új Ptk.** kapcsán két, meghatározó jelentőségű cél teljesítését tűzte maga elé. Erősíteni kívánta az emberek, a vállalkozások döntési, tulajdonosi szabadságát és ezért eltörölte az ezt akadályozó indokolatlan, aránytalan

korlátozásokat. A legfontosabb változás e téren, a nagykorú személyek kizáró gondnokság alá helyezése jogi lehetőségének megszüntetése és a korlátozottan cselekvőképes emberek vonatkozásában a gondnokság alá helyezés törvényi (kevésbé korlátozó) alternatíváinak bevezetése a hazai jogrendszerbe.

Az **új Ptk.** másik fontos törekvése, hogy a magánjogi jogviszonyokban javítson a különböző okokból kiszolgáltatott helyzetben lévő személyek pozícióján, a jog eszközeivel csökkentse az esélyegyenlőtlenséget. Az ezzel összefüggő rendelkezések közül kiemelendő:

- a személyhez fűződő jogok megsértése esetén alkalmazható lehetőségek bővítése, így a sérelemdíj intézményének bevezetése (lásd a **2:91. §-t**),
- az élettársak tartásra, lakhatásra vonatkozó jogainak szabályozása (lásd a **3:97. – 103. §-okat**),
- a fogyasztói szerződések alkalmazásának kiterjesztése a legalább középállalkozással szerződő alapítványra, egyesületre, társasházra, mikrovállalkozásra (lásd az **5:33. – 35. §-okat**),
- az elévülésre irányuló rendelkezések részbeni megváltoztatása, így pl. az érvénytelen szerződés megtámadására vonatkozó határidő egy évről két évre bővítése (lásd az **5:70. §-t**).

3. Az új Ptk-ban használt fontosabb fogalmak jelentése megismerhető-e magából a törvényből?

Igen.

Az **új Ptk.** Hetedik Könyve (**7:2. §**) tartalmazza azokat a fogalom meghatározásokat (szám szerint 54-et), amelyek ismerete a kódex egyes rendelkezéseinek alkalmazása során elengedhetetlen. A Ptké. alapján 2010. májusában az új kódex hatályba lépő Első és Második Könyvéhez kapcsolódó meghatározásokat a **Ptké. 2. §-a** sorolja fel.

A **régi Ptk.** a **685.-685/B. §-okban** csak néhány alapvető fogalom (gazdálkodó szervezet, élettárs) meghatározására vállalkozott.

4. Figyelembe veszi-e az új Ptk. az Európai Unió közösségi jogi szabályozását?

Igen.

Az **új Ptk.** Hetedik Könyvének végén (**7:4. §**) található azoknak a közösségi jogforrásoknak a felsorolása, amelyeket a törvényhozó a kódex megalkotása során figyelembe vett (figyelembe kellett vennie).

A **régi Ptk-ban** a 2006. évi III. törvénnyel megállapított **688. §** utal a törvény alkalmazása szempontjából jelentős „uniós jogi aktusoknak” való megfelelésre.

5. Az új Ptk. értelmezéséhez adott-e támpontokat a törvényhozó?

Igen.

Az **új Ptk. 1:2. § (1) bekezdése** kimondja, hogy „A törvényt a Magyar Köztársaság társadalmi és gazdasági rendjével összhangban, az alkotmányos követelményeknek eleget téve kell értelmezni.” Ugyanezen paragrafus (2) bekezdése szerint „A személyi, családi és vagyoni viszonyokat szabályozó törvényeket – ha eltérően nem rendelkeznek – a törvénnyel összhangban kell értelmezni.” A kódex rögzíti tehát az alkotmányos követelményekkel összhangban álló törvényértelmezés parancsát.

Az **új Ptk.** egyes rendelkezéseinek alkalmazása során az alkotmányos követelmények figyelembe vétele

- egyrészt azt jelenti, hogy a jövőben az Alkotmánybíróság határozatainak az **új Ptk.** egyes szabályaira vonatkozóan kifejezetten előírásra kerülő ún. alkotmányos követelményeket a törvényhely értelmezésekor a jogalkalmazónak figyelembe kell vennie,
- másrészt, hogy a jogalkalmazónak a törvény rendelkezéseit kétség esetén az Alkotmánnyal (annak az Alkotmánybíróság határozatai által megállapított tartalmával) összhangban kell értelmeznie.

Az **új Ptk. 1:2. §-ának** elsőként említett szűkebb és másodikként kifejtett tágabb jelentése garancia arra, hogy a magánjogi kódex alkalmazása nem „függetlenedhet” az Alkotmányban megfogalmazott alapjogi értékrendtől, az alkotmányos követelményeknek a magánjog alanyai, illetve a jogalkalmazó szervezetek közvetlen címzettjei.

A **régi Ptk. 1. §-ában** állapította meg a törvény értelmezési szabályát: „A törvény rendelkezéseit a Magyar Köztársaság gazdasági és társadalmi rendjével összhangban kell értelmezni.” A korábbi szabályozás tehát nem helyezett súlyt az alapjogi követelményeknek a **régi Ptk.** alkalmazása során történő érvényesülésére.

6. Az új Ptk. alapelvei irányadóak-e a régi Ptk. egyes szabályainak a 2010-es esztendőben történő alkalmazása során?

Nem.

Az **új Ptk.** Első Könyvének Bevezető Rendelkezései között kerültek elhelyezésre a kódex egészére irányutatást adó alapvető szintű szabályok (lásd az **1:2. - 1:6. §-okat**). A kódex egyes könyveiben megfogalmazásra kerültek továbbá olyan alapelvek

is, amelyek hatálya csak a törvény adott részére, „könyvére” terjed ki. Így a Családjogi Könyv élén olvashatók a családjogi szabályozás alapelvei (**3:1. – 4. §-ok**), a szerződési jog alapelveit pedig a Kötelmi Jogi Könyv tartalmazza (lásd az **5:30. – 31. §-okat**).

Az **új Ptk.** általános és speciális alapelveinek hatálya nem hat ki a **régi Ptk.** azon részeire, amelyek 2010. május 1. napja és 2010. december 31-e között átmenetileg alkalmazásra kerülnek. A **régi Ptk.** tekintetében értelemszerűen ez utóbbi kódex bevezető rendelkezései (az **1-7. §-ok**) gondoskodnak alapelvi jellegű iránymutatásról. (A **Ptké. 209. §-a** ezért a **régi Ptk. 1-7. §-ait** csak 2011. január 1-jével javasolja hatályon kívül helyezni.)

7. Az új Ptk. a Bevezető Rendelkezések között szól-e az ún. utaló magatartásra irányadó szabályokról?

Nem.

Az **új Ptk.-nak** az **5:569. §-a** írja elő, hogy „A bíróság a kárnak egészben vagy részben való megtérítésére kötelezheti azt, akinek szándékos magatartása más jóhiszemű személyt alapos okkal olyan magatartásra indított, amelyből őt önhibáján kívül károsodás érte”.

Az idézett rendelkezés megegyezik a **régi Ptk. 6. §-ában** foglaltakkal. Az eltérés tehát nem tartalmi vagy szövegezési természetű, a jogalkotó az utaló magatartás szabályának elhelyezésén változtatott. Az **új Ptk.** eszerint nem a törvény általános alapelvei között, hanem az ún. „Egyéb kötelemkeletkeztető tényállások” cím alatt, a kötelmi jogi szabályokat megállapító Ötödik Könyv végén rendelkezik az utaló magatartásról.

Az **új Ptk.-nak** ez a szabálya – csakúgy, mint a kötelmi joganyag többi rendelkezése – 2011. január 1-jén lép hatályba, ezen időpontig a **régi Ptk. 6. §-a** az irányadó, hatályos előírás. (Lásd ezzel összefüggésben a **Ptké. 209. §-át**.)

8. Több időpontban kerül-e sor az új Ptk. rendelkezéseinek hatályba lépésére?

Igen.

Az **új Ptk.** Első és Második Könyve – az alább említésre kerülő kivételekkel – 2010. május 1-jén, a kódex Harmadik, Negyedik, Ötödik, Hatodik és Hetedik Könyve 2011. január 1-jén lép hatályba a **Ptké. 1. §-a** szerint.

Kivételt képeznek a Második Könyvben a gondnokolti és az alapítványi nyilvántartás elektronikus működtetéséről rendelkező szabályok (lásd a **2:59. § (2) bekezdését** és a **2:60. § (2) bekezdését**), amelyek - bár a Második Könyvben szereplő előírások –

mégis 2011. január 1-jén lépnek hatályba. Szintén eltér a főszabálytól a hivatásos gondnok által egyidejűleg ellátható gondnokoltak számának maximalizálásáról rendelkező szabály (**2:34. § (6) bekezdés**), amely 2015. január 1-jén lép hatályba.

9. Biztosítja-e a törvényhozó, illetve a Kormány hogy az új Ptk. hatálybalépéséhez a szükséges felkészülés (képzés, oktatás) megtörténjen?

Igen.

A Kormány 1199/2009. (XI.23.) Korm. határozatában rendelkezett „Az új Polgári Törvénykönyv hatályosulását vizsgáló Monitoring Bizottság létrehozásáról”.

A Monitoring Bizottság célja kettős,

- egyrészt feladata a törvény alkalmazására történő felkészülés (oktatás, képzés, tárgyi feltételek biztosítása) megvalósulásának nyomon követése, ellenőrzése,
- másrészt az **új Ptk.** hatályba lépését követően a jogalkalmazási tapasztalatok összegyűjtése, feldolgozása, értékelése.

A Monitoring Bizottságban az államigazgatásban dolgozó szakembereken kívül képviseltetik magukat az igazságszolgáltatás, a tudományos élet, a gazdasági érdekképviseletek, valamint a civil szervezetek képviselői.

Az **új Ptk.** alkalmazására való felkészülést szolgálja a kódex hatályba lépésének ütemezése is, amely biztosítja, hogy a törvény rendelkezéseinek több mint 90 %-a az Országgyűlés döntésétől (az **új Ptk-t** az Országgyűlés 2009. november 9-én fogadta el) számított több mint egy év elteltével (2011. január 1-jén) lépjen hatályba.

II. Kérdések és válaszok a Második Könyvhöz (Személyek)

10. Változnak-e a jogképességre vonatkozó rendelkezések az új Ptk-ban?

Nem.

Az **új Ptk. 2:1. §-a** csak szövegezésében, szóhasználatában különbözik a **régi Ptk-ban** foglaltaktól. Az új kódex is az Alkotmány 56. §-ának megfelelően rögzíti, hogy „Minden ember jogképes: jogai és kötelezettségei lehetnek”.

A **régi Ptk.** a jogképességről a **8.- 10. §-okban** rendelkezik.

11. Változik-e a korlátozottan cselekvőképes kiskorú önálló jognyilatkozat megtételéhez való joga?

Nem.

Az **új Ptk. 2:10. – 2:15. §-aiban** nem változtat – eltérően a nagykorú személy cselekvőképességének korlátozhatóságára irányadó rendelkezésektől – a kiskorúsága miatt korlátozottan cselekvőképes személy jognyilatkozatának érvényességére (a jognyilatkozat érvényes megtételének feltételeire) vonatkozó szabályok tartalmán.

A **régi Ptk.** a kiskorúság miatti korlátozott cselekvőképességről a törvény **12-13/B. §-aiban** rendelkezik.

12. Lehetővé teszi-e az új Ptk., hogy a nagykorú személy gondnokság alá helyezése helyett az érintett személy szempontjából kevésbé korlátozó megoldások kerüljenek alkalmazásra?

Igen.

Az **új Ptk.** bevezeti a hazai jogrendszerbe az előzetes jognyilatkozat és a támogatott döntéshozatal jogintézményét (lásd a **2:16.-2:22. §-okat**). Ezáltal a jövőben lehetőség nyílik arra, hogy a bíróság egyes esetekben a nagykorú személy védelmét (károsodástól való megóvását) cselekvőképességének korlátozása (gondnokság alá helyezése) nélkül biztosítsa.

A **régi Ptk.** nem adott lehetőséget az előzőekben említett differenciáltabb, arányosabb megoldásokra, mivel nem szabályozta (miként más törvény sem) az előzetes jognyilatkozat és a támogatott döntéshozatal jogintézményét.

Előzetes jognyilatkozat

13. Dönthet-e úgy a bíróság, hogy a nagykorú személy cselekvőképességének korlátozása helyett az előzetes jognyilatkozat hatálybalépéséről rendelkezik?

Igen.

Az **új Ptk. 2:17. §-ának (5) bekezdése** szerint „A bíróság a gondnokság alá helyezésre irányuló eljárásban – ha a nagykorú személy érvényes előzetes jognyilatkozatot tett – cselekvőképességének egy vagy több ügycsoport szerinti korlátozása helyett az előzetes jognyilatkozat vagy annak meghatározott része hatályba lépéséről határoz, ha az előzetes jognyilatkozatban foglaltak a nagykorú személy jogainak védelmét cselekvőképessége korlátozása nélkül is biztosítják.”

A **régi Ptk.** erre nem adott lehetőséget, mivel a kódex nem ismerte, nem szabályozta az előzetes jognyilatkozat jogintézményét.

14. Elvállik-e egymástól az előzetes jognyilatkozat érvényességének és hatályba lépésének időpontja?

Igen.

Az **új Ptk. 2:17. §-ának (1) és (3) bekezdése** alapján az előzetes jognyilatkozat érvényes létrejöttének feltétele, hogy azt

- közokiratba vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba foglalják, vagy pedig a nagykorú cselekvőképes személy az előzetes jognyilatkozatot a gyámhatóság előtt személyesen megtegye, és
- a külön törvény szerinti közhiteles nyilvántartásba az előzetes jognyilatkozat megtételével összefüggő adatok bejegyzésre kerüljenek.

Az előzetes jognyilatkozatnak (vagy az előzetes jognyilatkozat meghatározott részének) hatályba lépésére a bíróság erre vonatkozó döntése (határozata) alapján kerül sor (lásd a **2:17. § (4)-(5) bekezdést**). A bíróság az előzetes jognyilatkozat hatályba lépéséről dönthet

- a törvény **2:17. § (4) bekezdése** alapján a nagykorú személy cselekvőképességének korlátozásáról szóló határozatában úgy, hogy rendelkezik az előzetes jognyilatkozat (vagy annak egy része) hatályba lépéséről is, vagy
- a törvény **2:17. § (5) bekezdése** szerint, mely esetben az előzetes jognyilatkozat részben vagy egészben történő hatályba lépése a cselekvőképesség korlátozását szükségtelenné teszi.

Az előzetes jognyilatkozatra vonatkozó adatokat regisztráló közhiteles nyilvántartásba a hatályba lépés ténye és időpontja is bejegyzésre kerül.

A **régi Ptk.** alkalmazása során a kérdés nem merülhetett fel, mivel a törvény az előzetes jognyilatkozatról nem rendelkezett.

15. A nagykorú személy tehet-e előzetes jognyilatkozatot jövőbeli egészségügyi ellátásának tekintetében?

Nem.

Az **új Ptk. 2:17. §-ának (8) bekezdése** kimondja, hogy „Az ellátás visszautasítására vonatkozó, az egészségügyről szóló törvény szerinti nyilatkozatra az előzetes jognyilatkozat szabályai nem alkalmazhatóak”.

Az Egészségügyi törvény **20-23. §-ai** rendelkeznek az ellátás visszautasítására vonatkozó jog gyakorlásának feltételeiről. A **22. §** alapján a cselekvőképes személy kizárólag közokiratban rendelkezhet a jövőbeni ellátás visszautasításáról és erre vonatkozó nyilatkozatát két évente meg kell újítania. A nyilatkozat érvényességének feltétele továbbá, hogy a pszichiáter szakorvos szakvéleményben igazolja, hogy az érintett személy a döntését, annak lehetséges következményei tudatában hozta meg. Az **új Ptk.** az előzetes jognyilatkozat érvényes megtételét nem köti ilyen jellegű feltételek teljesüléséhez.

A **régi Ptk.** az előzetes jognyilatkozat intézményéről nem rendelkezett, így a törvény és az egészségügyi törvény együttes alkalmazásának kérdése sem merült fel.

16. Visszavonható-e az előzetes jognyilatkozat?

Igen.

Az **új Ptk. 2:18. §-ának (3)-(4) bekezdése** rendelkezik az előzetes jognyilatkozat visszavonásának feltételeiről, módjáról:

„(3) Az előzetes jognyilatkozatban foglaltakat a nagykorú cselekvőképes személy bármikor visszavonhatja vagy módosíthatja. Ha a nagykorú cselekvőképes személy újabb előzetes jognyilatkozatot tesz, korábbi jognyilatkozatát visszavontnak kell tekinteni. A korábbi előzetes jognyilatkozatnak az újabb jognyilatkozat rendelkezéseivel nem érintett rendelkezései hatályban maradnak. Ha a nagykorú személyt a bíróság az előzetes jognyilatkozat megtételét követően cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezte, az előzetes jognyilatkozatot a korlátozottan cselekvőképes személy gyámhatósági jóváhagyáshoz kötött jognyilatkozatának megtételére irányadó szabályok szerint visszavonhatja.

(4) Az előzetes jognyilatkozat visszavonására vagy módosítására az annak megtétele során irányadó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni. A visszavont előzetes jognyilatkozat a nyilvántartásból való törléssel érvénytelenné, a már hatályba lépett előzetes jognyilatkozat pedig hatálytalanná válik.”

A **régi Ptk.** az előzetes jognyilatkozat jogintézményéről nem rendelkezett, ezért a jognyilatkozat visszavonhatóságára vonatkozó kérdés sem merülhetett fel.

17. Kötelező-e utóbb az eljáró hatóságok, bíróságok számára az előzetes jognyilatkozatban foglaltak figyelembe vétele?

Igen, törvényben rögzített kivételekkel.

Az **új Ptk. 2:17. §-ának (1) bekezdése** alapján az előzetes jognyilatkozatban foglaltakat a nyilatkozat tevő személy egyes személyi és vagyoni viszonyaival összefüggő akaratnyilvánításaként kell utóbb figyelembe venni.

A **2:18. § (1) bekezdés** szerint, „A bíróság, a gyámhatóság, a gondnok, valamint az előzetes jognyilatkozatban meghatalmazott személy az előzetes jognyilatkozat hatályba lépését követően – a **(2) bekezdés** szerinti kivételekkel – az előzetes jognyilatkozatban foglaltak figyelembe vételével jár el”. Ugyanezen paragrafus **(2) bekezdése** határozza meg azokat az eseteket, amikor az előzetes jognyilatkozatban foglaltak figyelembe vételére nem kerülhet sor, így mindenekelőtt akkor, ha a körülmények lényeges változása folytán az előzetes jognyilatkozatban foglaltak súlyosan sértenék az érintett ember érdekeit.

Az **új Ptk.** amikor az előzetes jognyilatkozatban foglaltak – előbbiek szerinti megkötésekkel történő – figyelembe vételének kötelezettségéről ír, nem teszi az előzetes jognyilatkozat tartalmát (a nyilatkozatban foglaltakat) feltétel nélkül kötelezővé az eljáró hatóságok számára. A „figyelembe vétel” azt jelenti, hogy az előzetes jognyilatkozatban írottakat a nagykorú személy akaratának olyan kinyilvánításaként kell értékelni, mintha azt az épp aktuális eljárásban közölte volna, nem pedig – adott esetben – évekkel korábban.

A **régi Ptk.** az előzetes jognyilatkozat intézményéről nem rendelkezett. Az egészségügyi törvény **22. §-ában** szabályozott, az ellátás visszautasítására vonatkozó rendelkezés mutat célját tekintve hasonlóságot az előzetes jognyilatkozattal. Az ellátás visszautasítása azonban nem tekinthető „előzetes jognyilatkozatnak”, szabályozása érdemben eltér attól.

Támogatott döntéshozatal

18. Alkalmas-e a támogatott döntéshozatal jogintézménye a nagykorú személy cselekvőképessége korlátozásának „kiváltására”?

Igen.

Az **új Ptk. 2:19. §-ának (1) bekezdése** alapján „A bíróság a külön törvényben meghatározott vagy a gondnokság alá helyezési eljárás során hozott határozatával a jognyilatkozatának megtételekor értelmi képessége, pszichés állapota vagy szenvedélybetegsége miatt segítségre szoruló cselekvőképes nagykorú személy számára meghatározott ügycsoportokban támogató személy vagy személyek (a továbbiakban együtt: támogató) kinevezéséről határozhat.”

Az **új Ptk. 2:20. §-ának (1) bekezdése** szerint „A támogató kinevezése nem eredményezi a támogatott személy cselekvőképességének korlátozását.” A **2:19. § (2) bekezdése** pedig kimondja, hogy „Nem kerülhet sor támogató kinevezésére azon ügycsoportokban, amelyekben a nagykorú személy cselekvőképességének korlátozása vált szükségessé.”

Az **új Ptk.** a támogatott döntéshozatal jogintézményének bevezetésével lehetőséget teremt arra, hogy azon emberek esetében, akiknek fogyatékosága segítséget igényel, ez ne kizárólag az érdemi jogkorlátozással járó – és adott esetben aránytalan – gondnokrendeléssel valósuljon meg, hanem a bíróság a támogató kinevezésével is gondoskodhasson az érintett személyek jogvédelméről.

A **régi Ptk.** a támogatott döntéshozatal jogintézményéről nem rendelkezett.

19. Kinevezhet-e a bíróság támogatót a támogatásra szoruló személy akarata ellenére?

Nem.

Az **új Ptk. 2:19. §-ának (5) bekezdés a) pontja** alapján nem lehet támogatónak kinevezni azt, „... akinek személye ellen a támogatott személy tiltakozik.”

A támogató jellemzően az általa támogatott emberrel bizalmi viszonyban álló személy (lásd a **2:19. § (3) bekezdését**), pl. akivel rokonai vagy baráti kapcsolatban áll. Ha a támogatásra szoruló ember életkörülményei erre nem adnak lehetőséget (egyedül él, nincsenek ismerősei, barátai), a bíróság hivatásos támogatót nevezhet ki. Az **új Ptk. 2:22. §-a** azonban egyértelművé teszi, hogy a támogató kinevezésére ebben az esetben is csak a támogatott személy előzetes beleegyezése alapján kerülhet sor.

A támogató és a támogatott közötti jogviszony megszűnik, ha a kinevezés visszavonását bármelyikük a bíróság előtt kezdeményezi (lásd a **2:21. § (1) bekezdését**).

A **régi Ptk.** a támogatott döntéshozatal jogintézményéről nem rendelkezett.

20. Befolyásolja-e a támogató kinevezése a támogatott személy cselekvőképességét?

Nem.

Az **új Ptk. 2:20. §-ának (1) bekezdése** alapján „A támogató kinevezése nem eredményezi a támogatott személy cselekvőképességének korlátozását.” Következésképpen a támogatott személy jognyilatkozatának érvényességéhez az **új**

Ptk. nem kívánja meg a támogató jóváhagyását, valamint még kivételesen sem jogosítható fel a támogató a támogatott helyett és nevében történő – a támogatott beleegyezése nélkül történő – önálló eljárásra.

A **régi Ptk.** a támogatott döntéshozatal jogintézményéről nem rendelkezett.

21. Határozhat-e a bíróság egyazon személy részére több támogató kinevezéséről?

Igen.

Az **új Ptk. 2:19. §-ának (4) bekezdése** erre lehetőséget ad azzal a megkötéssel, hogy ha a bíróság több támogató kinevezéséről határoz, „... egyazon ügycsoportra – ha a támogatott támogatóival eltérően nem állapodott meg – csak egy támogatót nevezhet ki”.

Az **új Ptk. 2:19. §-ának (6) bekezdése** alapján „A támogatott személyek és a támogatóik adatairól a külön törvényben meghatározott szervezet közhiteles nyilvántartást vezet.” A „Törvény a gondnokolti nyilvántartásról” biztosítja majd annak a lehetőségét, hogy a támogatott személlyel jogviszonyt létesíteni kívánó személy, szervezet tájékozódhasson arról, hogy az illető érdekeinek védelmében kinevezett-e a bíróság egy vagy több támogatót.

A **régi Ptk.** a támogatott döntéshozatal jogintézményéről nem rendelkezett.

22. Tehet-e a támogatónak kinevezett személy ebbéli minőségében a támogatott helyett jognyilatkozatot?

Nem.

Az **új Ptk. 2:20. §-ának (1) bekezdése** szerint „A támogató kinevezése nem eredményezi a támogatott személy cselekvőképességének korlátozását.” Mivel a támogatott személy önálló jognyilatkozat tételhez való jogát a támogató bíróság általi kinevezése nem érinti, fel sem merülhet, hogy a támogató a támogatott helyett nyilatkozhasson. (Erre egyébként a gondnok is csak kivételes esetben jogosult a gondnokolt vonatkozásában.)

Az **új Ptk. 2:20. §-ának (2)-(3) bekezdése** alapján a támogató feladatai a támogatott személy jognyilatkozatai megtételének elősegítése jelenlétével, tanácsadással, a szükséges tájékoztatás megadásával. Az így nyújtott támogatás – egyebek között – vonatkozik arra az esetre is, amikor a támogatott személy a korábban általa kötött szerződést – pl. mert megtévesztették vagy fenyegetéssel bírták rá a megállapodás aláírására – az **új Ptk. 5:70. §-a** alapján bíróság előtt kívánja megtámadni.

A **régi Ptk.** a támogatott döntéshozatal jogintézményéről nem rendelkezett.

23. Jelen lehet-e a támogató a támogatott személynek a munkáltatójával való tárgyalása során?

Igen.

A **Ptké. 13. §-a** módosítja a Munka Törvénykönyvét az **új Ptk.** Második Könyvében foglaltakkal összefüggésben. A **Ptké. 13. §-ának (2) bekezdésével** módosított Munka Törvénykönyve 72. §-ának (3) bekezdése előírja, hogy „Ha a nagykorú, cselekvőképes természetes személy részére a döntéshozatal segítése érdekében a bíróság a munkaviszonnyal összefüggésben rendelt támogatót a Ptk. rendelkezései szerint, a munkáltató köteles biztosítani, hogy – különösen a munkaviszony létesítésével, módosításával, megszüntetésével, a munkabér mértékével összefüggő – jognyilatkozatai megtételénél, a munkavállaló kérelmére a támogató személy jelen lehessen.”

Figyelemmel arra, hogy a támogatott személy cselekvőképességét a bíróság nem korlátozza, a támogató távolmaradása vagy az a tény, hogy pl. nem szerez tudomást a támogatott munkavállaló által kötött munkaszerződésről, a megkötött szerződés érvényességét önmagában nem érinti.

A **régi Ptk.** nem rendelkezett a támogatott döntéshozatalról, ezért a Munka Törvénykönyve sem tartalmazott azzal összefüggő előírást.

24. Megszűnnek-e a támogató jogosítványai, ha a támogatott személy azt kezdeményezi?

Igen.

Az **új Ptk. 2:21. §-ának a) pontja** alapján a támogató és a támogatott személy közötti jogviszony megszűnik, ha azt a támogatott személy kezdeményezi. A törvény **2:20. §-ának (4) bekezdése** előírja, hogy „Ha a támogatott személy eljárást indít a támogató kinevezésének visszavonása iránt, a bíróság az eljárás megindításának tényéről a közhiteles nyilvántartás vezetésére jogosult hatóságot – bejegyzés végett – haladéktalanul értesíti”.

A **régi Ptk.** a támogatott döntéshozatal jogintézményéről nem rendelkezett.

Cselekvőképességet kizáró gondnokság

25. Lesz-e lehetőség nagykorú személy kizáró gondnokság alá helyezésére?

Nem.

Az **új Ptk.** megszünteti a kizáró gondnokság alá helyezés jogi lehetőségét. A törvény **2:16. §-a** a nagykorú személy döntéshozatalát elősegítő jogintézményként az előzetes jognyilatkozatot, a támogatott döntéshozatalt és a cselekvőképességet korlátozó gondnokságot nevesíti.

A **Ptké. 8. §-ának (1) bekezdése** alapján az **új Ptk.** hatályba lépésének időpontjától (vagyis a cselekvőképességet érintő rendelkezések tekintetében 2010. május elsejétől) külön jogalkalmazói (bíróági) döntés nélkül „... a kizáró gondnokság alatt álló nagykorú személyre a Ptk. korlátozottan cselekvőképes nagykorú személyre vonatkozó rendelkezéseit kell – ügycsoportra vonatkozó korlátozás nélkül, általános érvennyel – alkalmazni mindaddig, amíg a **(4) bekezdés** szerinti felülvizsgálati eljárásban hozott szakértői vélemény alapján a bíróság a Ptk. szerint a cselekvőképességet érintő határozatot hoz.”

A **Ptké. 8. §-ának (4) bekezdése** alapján a bírósági felülvizsgálatra a kizáró gondnokságot korábban elrendelő bírósági határozatban megjelölt időpontig kell sort keríteni. Abban az esetben pedig, ha a bíróság végleges jelleggel helyezte a nagykorú személyt kizáró gondnokság alá, úgy a **Ptké. 8. §-ának (5) bekezdése** szerint a Ptk. hatályba lépésétől (vagyis 2010. május elsejétől) számított öt éven belül kell a gyámhatóságnak megindítania a bíróság előtti eljárást.

A **régi Ptk. 15. §-a** módot adott a nagykorú személy kizáró gondnokság alá helyezésének bíróság általi elrendelésére.

A cselekvőképesség korlátozása

26. Elegendő-e az új Ptk. alapján a cselekvőképesség korlátozásához, ha a bíróság az érintett ember valamely mentális funkciójának károsodására hivatkozik?

Nem.

Az **új Ptk.** egyértelművé teszi, hogy a nagykorú személy egy vagy több mentális funkciójának tartós károsodása önmagában nem lehet oka, magyarázata cselekvőképessége bíróság általi korlátozásának.

Az **új Ptk. 2:23. §-ának (3) bekezdése** szerint „Cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá a bíróság azt a nagykorú személyt helyezi, aki értelmi képessége, pszichés állapota vagy szenvedélybetegsége miatt vagy az ebből eredő, a társadalmi részvételt akadályozó egyéb körülmények hatására egyes személyi vagy vagyoni ügyeiben önállóan vagy segítséggel eljárni, döntést hozni, jognyilatkozatot tenni nem képes és a cselekvőképesség korlátozásának elmaradása károsodását okozná.”

Ugyanezen paragrafus (4) bekezdésének első mondata előírja, hogy „A cselekvőképesség korlátozására akkor kerülhet sor, ha a bíróság megítélése szerint más, - cselekvőképességet nem korlátozó – rendelkezés az érintett személy károsodástól való megóvása érdekében nem vezetne eredményre.”

Az **új Ptk.** idézett rendelkezéseiből leszűrhető, hogy a nagykorú személy cselekvőképességének korlátozására az alábbi hármas feltételsor együttes teljesülése esetén kerülhet csak sor:

- A nagykorú személy egy vagy több mentális funkciójának tartós károsodására visszavezethető okból nem képes egyes személyi, vagy vagyoni ügyeiben önállóan vagy segítséggel eljárni, döntést hozni, jognyilatkozatot tenni és
- nem áll rendelkezésre más, az érintett jogvédelmére alkalmas, de kevésbé korlátozó megoldás, és
- a cselekvőképességet korlátozó bírói döntés elmaradása a nagykorú személy károsodását okozná.

Ha a törvényben előírt feltételek bármelyike nem teljesül (pl. bár egy adott ügycsoportban az illető nem képes önállóan eljárni, de ez rá nézve – életkörülményei folytán – a károsodás kockázatát nem eredményezi), a bíróság nem jogosult cselekvőképességet korlátozó ítéletet hozni.

A **régi Ptk. 14. §-a** nem adott olyan egyértelmű instrukciót a jogalkalmazónak, amely biztosította volna, hogy a nagykorú személy egy vagy több mentális funkciójának tartós károsodása önmagában nem lehet oka cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezést kimondó bírói ítéletnek.

27. Elegendő-e az igazságügyi orvosszakértő szakvéleménye a bíróság cselekvőképességet korlátozó határozatához?

Nem.

Az **új Ptk. 2:23. §-a** alapján a nagykorú személy cselekvőképességének korlátozását önmagában nem alapozza meg a személy egy vagy több mentális funkciójának tartós károsodása. Ezért a bizonyítási eljárás során olyan összetett szakvélemény (szakvélemények) készítésére van szükség, amely alapján mind az érintett személy mentális állapota, mind pedig - támogatásának lehetséges formái, módozatai eldöntése érdekében – életének jelentős körülményei feltérképezésre kerülnek. A mentális

károsodás megítélése ráadásul nem csupán orvosszakértői tudást, hozzáértést igényel, hanem adott esetben pszichológiai és/vagy gyógypedagógiai vizsgálat lefolytatása is szükséges lehet. Az **új Ptk. 2:23. §-ának (4) bekezdésének második mondata** ezért kiemeli, hogy „A cselekvőképesség korlátozására irányuló határozatnak összetett, – így szükség szerint orvosi, gyógypedagógiai és pszichológiai vizsgálatot is magában foglaló – szakértői véleményen kell alapulnia.”

A **régi Ptk.** nem támasztott a döntést megalapozó bizonyítási eljárással szemben ilyen követelményeket. A **14. § (4) bekezdése** annyit írt elő csupán, hogy „Cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá a bíróság azt a nagykorú személyt helyezi, akinek az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége a pszichés állapota, szellemi fogyatkozása vagy szenvedélybetegsége miatt – általános jelleggel, illetve egyes ügycsoportok vonatkozásában – tartósan vagy időszakonként visszatérően nagy mértékben csökkent.”

28. Az új Ptk. alapján van-e lehetőség a cselekvőképesség általános érvénnyel történő korlátozására?

Nincs.

Az **új Ptk. 2:23. §-ának (1) bekezdése** alapján a bíróságnak a cselekvőképesség korlátozásáról rendelkező határozatában kell döntenie arról is, hogy a nagykorú személy gondnokság alá helyezésére mely ügycsoport vagy ügycsoportok vonatkozásában kerüljön sor. Kizárt tehát, hogy a jövőben a cselekvőképesség korlátozását általános érvénnyel, az érintett személy valamennyi életviszonyára kiterjedő hatállyal rendelje el a bíróság. Az **új Ptk-nak** a jogalkalmazóval szemben támasztott ezen követelménye biztosítékul szolgál arra, hogy a bizonyítási eljárás során ügycsoportról ügycsoportra (életviszonyról életviszonyra) vizsgálni és bizonyítani kell majd a gondnokság alá helyezés törvényben meghatározott feltételeinek teljesülését.

A **Ptké. 8. §-ának (4) bekezdése** az **új Ptk.** hatályba lépése előtt hozott általános érvényű korlátozást kimondó ítélete vonatkozásában előírja, hogy legkésőbb a gondnokrendelés indokoltságát felülvizsgáló – öt éven belül lefolytatandó – eljárásban a bíróságnak döntenie kell arról, hogy a cselekvőképesség korlátozása indokolt-e még, illetve, hogy arra mely ügycsoportban vagy ügycsoportokban kerüljön sor.

A **régi Ptk. 14. §-ának (4) bekezdése** – eltérően az ismertetett új szabályoktól – lehetővé tette, hogy a bíróság általános érvénnyel történő korlátozó gondnokság alá helyezésről határozhasson.

29. Felsorolja-e az új Ptk. a gondnokság alá helyezés szempontjából jelentős ügycsoportokat?

Nem.

Az új Ptk. eltérően a régi Ptk-tól – példálódzó felsorolást sem tartalmaz azokról az ügycsoportokról, amelyek tekintetében a 2:23. § alapján sor kerülhet a cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezésre. Az adott személy szempontjából jelentős, a korlátozással érintett ügycsoportok meghatározásáról a bíróság dönt majd a lefolytatott bizonyítási eljárásban megismert egyéni életkörülményekre is kiterjedő bizonyítékok alapján. A törvényhozó a régi Ptk. – 2001-ben bevezetett – megoldásától azért tért el, mert tartott attól, hogy még egy példálódzó felsorolás is alkalmas lehet a joggyakorlat „megmerevítésére” ahelyett, hogy a jogalkalmazó a 2:23. § szerinti kellően differenciált, arányos (a szükséges legkevésbé korlátozó) megoldást keresse illetve válassza ki.

A régi Ptk. 14. §-ának (6) bekezdése példálódzó listát tartalmaz a korlátozás szempontjából jogilag jelentős ügycsoportokról azzal, hogy a bíróság dönthet általános érvényű gondnokság alá helyezésről is.

A gondnok és a gondnokolt együttműködése

30. Előírja-e az új Ptk. az együttműködést a gondnok és gondnokoltja között a jognyilatkozatok megtétele során?

Igen.

Az új Ptk. 2:24. §-a (1) bekezdésének első mondata szerint „A gondnokság alá helyezett korlátozottan cselekvőképes személy jognyilatkozata a bíróság ítéletében meghatározott ügycsoportban – törvény eltérő rendelkezése hiányában – akkor érvényes, ha azt gondnoka előzetes beleegyezésével vagy utólagos jóváhagyásával tette.” Az idézett rendelkezés a gondnokolti jognyilatkozatok megtételének tipikus módjáról rendelkezik, amely feltételezi a gondnokolt és gondnoka együttműködését, illetve akár egyfajta együttes döntésüket.

A régi Ptk. 14/B. §-ának (1) bekezdése szintén megkövetelte a gondnokolt jognyilatkozatának érvényességéhez a gondnok beleegyezését vagy utólagos jóváhagyását.

31. Rendelkezik-e az új Ptk. a gondnokolt és gondnoka közötti véleménykülönbség feloldásáról?

Igen.

Az **új Ptk. 2:24. §-a (1) bekezdésének** második és harmadik mondata szerint: „A gondnokolt és gondnoka közötti vita esetén – ideértve azt is, ha a gondnok álláspontja szerint a gondnokolt nyilatkozattételének elmaradása a gondnokolt károsodásával járna – a gyámhatóság dönt a gondnokolt személyes, az akadálymentes kommunikáció elvein alapuló meghallgatását követően. A gyámhatóság döntése pótolja a gondnokoltnak és a gondnoknak a jognyilatkozat érvényességéhez szükséges jognyilatkozatát, illetve jóváhagyását.”

Az idézett szabály alapján a gondnokolt és a gondnok közötti, a gyámhatóság beavatkozását, illetve döntését előidéző helyzet kétféle módon következhet be. Először, ha a gondnok nem ért egyet a gondnokolt által tenni kívánt jognyilatkozattal, és ezért megtagadja beleegyezését (jóváhagyását). Másodszor abban az esetben, amikor a gondnokolt bármely okból nem tesz (nem tenne) jognyilatkozatot, noha gondnokának véleménye szerint arra szükség volna. Ekkor a gyámhatóság dönt és ha a gondnok álláspontjával (helyzetértékelésével) egyetért, úgy határozata pótolja a gondnokolt megtenni elmulasztott jognyilatkozatát.

A **régi Ptk. 14/B. §-a (1) bekezdésének második mondata** alapján „A gondnokolt és gondnoka közötti vita esetén a gyámhatóság dönt.” A korábbi szabályozás nélkülözte tehát a „vita” mibenlétének az **új Ptk.** szerinti kibontását, értelmezését.

32. Ismer-e az új Ptk. kivételeket a gondnokolt és gondnoka együttes döntésének – főszabályként érvényesülő – rendelkezése alól?

Igen.

Az **új Ptk. 2:24.-2:27. §-ai** alapján a gondnokolti jognyilatkozat megtételének az alábbi, a főszabálytól eltérő esetei vannak:

- A **2:24. § (2) bekezdése** alapján a gondnok kivételesen, ha „... a gondnokolt érdekeinek védelme, károsodástól való megóvása azonnali intézkedést tesz szükségessé” a gondnokolt helyett és nevében tehet jognyilatkozatot. Ez esetben azonban a gyámhatóság – a gondnok haladéktalanul megtett értesítését követően – 15 napon belül felülvizsgálja a gondnok eljárását, annak jogszerű, indokolt voltát.
- A **2:25. §** alapján a bíróság feljogosíthatja a gondnokot a jognyilatkozatok önálló megtételére,
  - a gondnokolt és a gondnok közös kérelme alapján,
  - a gondnok és a gyámhatóság közös kérelmére.
 (Lásd még a soron következő kérdést és választ.)
- A **2:26. §-ban** felsorolt esetekben a korlátozó gondnokság alatt álló személy a korlátozással érintett ügycsoportban is gondnoka közreműködése nélkül, önállóan tehet jognyilatkozatot.

- A **2:27. §-ban** szabályozott tárgykörökben teendő jognyilatkozatok érvényességéhez nem elegendő a gondnok beleegyezése (jóváhagyása), szükség van a gyámhatóság jóváhagyó határozatára is.

A **régi Ptk.** a gondnokolt és a gondnok együttes döntéshozatala szabályától az alábbi eltéréseket biztosította:

- A **14/B. § (2) bekezdésében** felsorolt ügyekben a korlátozottan cselekvőképes személy önállóan tehetett jognyilatkozatot.
- A **14/B. § (3) bekezdése** szerint a korlátozottan cselekvőképes gondnokolt közokiratban (tehát nem a bíróság határozata alapján) feljogosíthatta gondnokát arra, hogy helyette és nevében általános jelleggel eljárjon, jognyilatkozatokat tegyen.
- A **14/B. § (5) bekezdése** alapján a gondnok az azonnali intézkedést igénylő esetben is eljárhatott a korlátozottan cselekvőképes gondnokolt helyett. (A **régi Ptk.** nem tartalmazott az **új Ptk. 2:25. §-ában** foglaltakhoz hasonlítható garanciális rendelkezéseket.)

Megjegyzendő, hogy a **régi Ptk.** alapján a korlátozottan cselekvőképes személy jognyilatkozattételi szabálya alkalmazásának legjelentősebb „korlátozása” az volt, amikor a bíróság az érintettet a **15. §** alapján kizáró gondnokság alá helyezte. Mivel erre az **új Ptk.** nem ad lehetőséget, a korlátozó gondnokság szabályait differenciáltabban, egyben a jogi garanciákkal is jobban körülbástyázva állapítja meg.

33. Feljogosíthatja-e a bíróság a gondnokot arra, hogy a gondnokolt nevében önállóan járjon el?

Igen, kivételesen.

Az **új Ptk. 2:25. §-a** két esetben ad lehetőséget arra, hogy a gondnok a gondnokolt helyett és nevében önállóan tegyen jognyilatkozatot. Az első esetben a bíróság a gondnok és a gondnokolt közös kérelmére adhat módot a gondnokolt életében rendszeresen jelentkező (ismétlődően, rutinszerűen visszatérő) ügyekben a jognyilatkozatnak a gondnok által történő megtételére. A második esetben a gondnok és a gyámhatóság fordulhat végső esetben közösen a bírósághoz, ha a gondnokolt nem képes gondnokával olyan kommunikációra, amely szükséges volna ahhoz, hogy „... a gondnok a gondnokolt jognyilatkozatával összefüggésben előzetes beleegyezéséről vagy utólagos jóváhagyásának megadásáról határozzon” és a gondnokolt jogainak védelme más módon nem biztosítható.

Az **új Ptk.** egyértelművé teszi, hogy a törvény a gondnok és a gondnokolt jogilag szabályozott együttműködése tipikus esetének a **2:24. §-ban** szabályozott módozatot tekinti, vagyis amikor a gondnokolt érvényes jognyilatkozatához – a korlátozás által érintett ügycsoportban – gondnokának előzetes beleegyezésére vagy utólagos jóváhagyására van szükség. A gondnok önálló eljárásban jognyilatkozatok megtételére

történő feljogosítása ehhez képest kivételes törvényi lehetőség, amelyet a bíróságnak megszorítóan kell értelmeznie. Ellenkező esetben fennállna annak a veszélye, hogy a jogalkalmazás leplezetten bár, de a kizáró gondnokság visszaállítására tehetne kísérletet.

A **régi Ptk. 15-15/A. §-ai** a gondnok önálló eljárására akkor ad lehetőséget, ha a bíróság a nagykorú személyt kizáró gondnokság alá helyezi. Ebben az esetben a cselekvőképtelen ember jogkorlátozása tárgyi oldalról általános érvényű és teljes körű, időben pedig jellemzően végleges.

34. Köthet-e munkaszerződést a korlátozottan cselekvőképes nagykorú személy?

Igen.

A **Ptké. 13. §-ának (4) bekezdése** a Munka Törvénykönyvét új 72/B.-72/C. §-sal egészíti ki. Eszerint ha a bíróság a munkavállaló cselekvőképességét a munkaviszonnal összefüggő ügycsoportban korlátozta, a korlátozó gondnokság alatt álló munkavállaló jogosult munkaviszonyt létesíteni, módosítani, azt megszüntetni az erre vonatkozó jognyilatkozat érvényességéhez azonban törvényes képviselőjének (gondnokának) hozzájárulása szükséges.

Az **új Ptk. 2:24. §-ának (1) bekezdésében** foglaltakhoz képest a Munka Törvénykönyve a következőkben ír elő többlet szabályokat:

- A 72/B. § (1) bekezdése tételesen felsorolja azokat a munkaviszonnal összefüggő, a munkavállaló érdekei szempontjából legjelentősebb jognyilatkozatokat, ahol a törvényes képviselő hozzájárulása szükséges. A fel nem sorolt esetekben a gondnokolt munkavállaló akkor is önállóan nyilatkozhat, ha a korlátozó gondnokság érinti a munkaviszonnal kapcsolatos ügyeket.
- A törvényes képviselő (gondnok) hozzájárulását vagy a hozzájárulás megtagadását érvényesen csak írásban közölheti.
- A törvényes képviselő nyilatkozatát jellemzően három napon belül, kivételes esetben (pl. rendkívüli felmondással összefüggésben) a munkavállaló jognyilatkozatának vele való közlését követően haladéktalanul köteles megtenni. Ha a törvényes képviselő határidőn belül nem nyilatkozik, hallgatását úgy kell értékelni, mintha megtagadta volna a hozzájárulás megadását.

A Munka Törvénykönyvének a módosítást megelőzően irányadó 72. § (2) bekezdése úgy rendelkezett, hogy a „korlátozottan cselekvőképes személy törvényes képviselőjének hozzájárulása nélkül létesíthet munkaviszonyt”. Az idézett szabály indokolatlanul tért el a **régi Ptk.** azon előírásától, hogy a korlátozó gondnokság alatt álló személy – a törvényben rögzített szűk körű kivételektől eltekintve – csak gondnoka hozzájárulásával tehet munkajogi tárgyú jognyilatkozatokat, feltéve, hogy a

bíróság korlátozó határozata az ilyen típusú jognyilatkozatok megtételére is vonatkozott.

35. Adható-e képviseleti meghatalmazás korlátozottan cselekvőképes személynek?

Igen.

Az **új Ptk. 5:59. §-ának (1) bekezdése** szerint „Cselekvőképes személyt korlátozottan cselekvőképes személy is képviselhet.” A kódex nem hoz változást e tekintetben, mivel a **régi Ptk. 219. §-ának (1) bekezdése** szintén biztosította a korlátozottan cselekvőképes személy képviselőként való eljárásának a lehetőségét.

36. Megilletik-e a peres fél jogai azt a személyt, aki a per tárgyát illetően korlátozó gondnokság alatt áll?

Igen.

A **Ptké. 10. §-a** módosítja a Polgári perrendtartás 49. §-át és egyértelműen rögzíti, hogy a per (a jogvita) tárgyát illető ügycsoport vonatkozásában korlátozó gondnokság alatt álló személy a perben félként személyesen eljárhat azzal, hogy az **új Ptk. 2:24. § (1) bekezdéséből** következően jognyilatkozatának érvényességéhez – törvény eltérő rendelkezése hiányában – gondnoka előzetes beleegyezése vagy utólagos jóváhagyása szükséges.

A **régi Ptk. 14. §-ával** összhangban, a Polgári perrendtartásnak a **Ptké.** szerinti módosítás előtt hatályos **49. § (1) bekezdése** szerint perbeli cselekvőképességgel az a személy rendelkezik, „... akinek a polgári jog szabályai szerint teljes cselekvőképessége van, illetőleg aki a per tárgyáról a polgári jog szabályai szerint érvényesen rendelkezhetik.” Eszerint a jogvita tárgyával összefüggő ügycsoport vonatkozásában korlátozó gondnokság alá helyezett személy perbeli cselekvőképességgel nem rendelkezett.

37. Indíthat-e polgári pert házassága érvénytelenítése végett a korlátozottan cselekvőképes házastárs?

Igen.

Az **új Ptk-hoz** igazodó Polgári perrendtartás 49. §-a a per tárgyát illetően korlátozó gondnokság alá helyezett személy részére is biztosítja a peres fél jogállását azzal a megszorítással, hogy – törvény eltérő rendelkezése hiányában - a jognyilatkozat

érvényességéhez gondnoka előzetes beleegyezése vagy utólagos jóváhagyása szükséges. Az **új Ptk. 3:18. §-a** a házasság érvénytelenítése iránti perben a Polgári perrendtartás 49. §-ában foglaltakhoz képest nagyobb önállóságot biztosít a korlátozottan cselekvőképes személy számára. E rendelkezés szerint: „A házasság érvénytelenítése iránt a pert a jogosultnak személyesen kell megindítania. Maga indíthat pert a korlátozottan cselekvőképes házastárs akkor is, ha cselekvőképességét a bíróság a házassággal összefüggő jognyilatkozatok tekintetében korlátozta.”

A **régi Ptk-val** egyidejűleg hatályos Családjogi kódex 16. §-a a korlátozottan cselekvőképes személy vonatkozásában az **új Ptk.** idézett szabályával azonosan rendelkezett.

38. Továbbra is a gyámhatóság jogosult kinevezni a gondnokot?

Nem.

Az **új Ptk.** érdemi változást hoz e téren, a jövőben ugyanis a cselekvőképesség korlátozásáról döntő bíróság hatáskörébe tartozik majd, hogy a gondnok kirendelése iránt is intézkedjen.

Az **új Ptk. 2:33. §-a** szerint „A cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezett személy részére – az eljárást kezdeményező személy vagy a gyámhatóság javaslatára – a bíróság rendel gondnokot a gondnokság alá helyezést elrendelő határozatában.” A bíróság ezáltal a javasolt, lehetséges gondnok személyét is figyelembe véve (pl. aszerint, hogy hozzátartozó vagy hivatásos gondnok kirendelésére kerül-e majd sor) mérlegelheti, hogy mely ügycsoportokban szükséges a mentálisan károsult személy védelme érdekében a korlátozó hatályú gondnokság alá helyezés elrendelése. Nyilvánvaló ugyanis, hogy eltérő védelmet (korlátozó beavatkozást) igényel az a személy, aki egy róla megfelelően gondoskodó családban él, mint az, akinek jogvédelmét olyan hivatásos gondnok biztosítja, akinek további 10-20 ember ügyében kell eljárnia.

Kivételt képez az ideiglenes gondnokrendelés esete (**2:29. §**), amelyre továbbra is a gyámhatóság lesz jogosult, illetve köteles.

A **régi Ptk. 19. §-ának (1) bekezdése** alapján a gondnokot a gyámhatóság rendelte ki.

39. Korlátozza-e az új Ptk., hogy egy hivatásos gondnok egyidejűleg hány gondnokolt vonatkozásában járhatson el?

Igen.

Az **új Ptk. 2:34. §-ának (6) bekezdése** szerint „A hivatásos gondnok egyidejűleg legfeljebb húsz gondnokság alatt álló nagykorú személy számára láthat el gondnoki

feladatokat. E szabály alkalmazása során a támogatott személyek a gondnokoltakkal egy tekintet alá esnek.” A rendelkezés révén a hivatásos gondnok és a gondnokoltak közötti kapcsolat személyesebbé válhat, a gondnok jobban megismerheti a gondnokoltak életét, problémáit. A **Ptk.** több éves felkészülési időt biztosít az új rendelkezés személyi, költségvetési feltételeinek biztosítására: **1. §-ának (3) bekezdése az új Ptk. 2:34. §-ának (6) bekezdését** 2015. január 1-jével lépteti hatályba.

A **régi Ptk.** nem rendelkezett erről a kérdéssel, a hivatásos gondnokok által egyidejűleg ellátható gondnokoltak számát a 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet 134. §-ának (4) bekezdése határozta meg. Eszerint a hivatásos gondnok egyidejűleg 30 gondnokság alatt álló személy vonatkozásában láthat el gondnoki feladatokat.

40. Lehetőséget ad-e az új Ptk. arra, hogy a gyámhatóság ideiglenes gondnokrendelést határozzon?

Igen, kivételesen.

Az **új Ptk. 2:29. §-a** a gyámhatóság számára ideiglenes gondnokrendelésre csak kivételesen, a nagykorú személy „... életét, testi épségét, vagyoni viszonyait súlyosan veszélyeztető, azonnali intézkedést igénylő esetben” ad lehetőséget. További törvényben előírt feltétel, hogy az érintett személy károsodástól való megóvása más módon – pl. vagyonára zárlat elrendelésével – ne legyen lehetséges. A törvényhozó tehát a gyors, operatív cselekvést biztosítandó utalja a gyámhatóság hatáskörébe az ideiglenes gondnokrendelés feladatát azzal, hogy a gyámhatóság köteles a döntését követő 8 napon belül a bíróság előtt a gondnokság alá helyezési pert megindítani, a bíróságnak pedig legkésőbb 30 napon belül az ideiglenes gondnokrendelést felül kell vizsgálnia.

Az **új Ptk.** ezen szabályai nem térnek el a **régi Ptk. 18/A-18/B. §-ában** foglaltaktól.

41. Törvény szabályozza-e a gondnokoltra és gondnokára, valamint a támogatott döntéshozatalra, előzetes jognyilatkozatra vonatkozó adatok nyilvántartását?

Igen.

Az Országgyűlés 2010. évi XVIII. törvényben szabályozza a gondnokolti nyilvántartással összefüggő kérdéseket.

A „törvény a gondnokolti nyilvántartásról” olyan közhiteles nyilvántartás létrehozásáról rendelkezik, amely kiterjed

- az előzetes jognyilatkozatot tevő személyek és nyilatkozataik törvényben meghatározott adattartalmára,

- a gondnokoltak és gondnokaik törvényben előírt adataira,
- a támogatott személyek és támogatóik törvényben felsorolt adataira.

A törvény 2010. május 1-jén lép hatályba azzal a kivétellel, hogy az adatbázishoz történő elektronikus hozzáférést csak 2011. január 1-jétől kell biztosítani.

A **régi Ptk.** a gondnokolti nyilvántartásról nem rendelkezett. A gondnokoltak számítógépen vezetett országos névjegyzékére és a névjegyzék adataiból történő felvilágosítás rendjére a 13/2002. (VII. 24.) IM rendelet volt irányadó.

42. Sor kerülhet-e véglegesen a cselekvőképesség korlátozására?

Nem.

Az **új Ptk. 2:39. §-ának (1) bekezdése** szerint „A bíróságnak a cselekvőképesség korlátozását elrendelő, azt fenntartó vagy módosító ítéletében rendelkeznie kell a kötelező felülvizsgálat iránti eljárás megindításának – az ítélet jogerőre emelkedésétől számított öt éven belüli – időpontjáról”.

A **régi Ptk.** 2001. november 1-jétől hatályos **14/A. §-a** a cselekvőképességet korlátozó gondnokság vonatkozásában szintén kötelezővé tette a gondnokság alá helyező döntés fenntartása szükségességének felülvizsgálatát legkésőbb a bírósági ítélet jogerőre emelkedésétől számított öt éven belül. Azokban az esetekben azonban ahol a **régi Ptk. 15. §-a** alapján a cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezésre került sor, a bíróság végleges, a kötelező felülvizsgálati eljárás lefolytatásának mellőzésére módot adó határozatot is hozhatott.

43. Eltekinthet-e a gyámhatóság az örökbefogadó vonatkozásában a teljes cselekvőképesség törvényi előfeltételének teljesülésétől?

Igen.

Az **új Ptk. 3:128. § (1) bekezdésének b) pontja** alapján az örökbefogadó csak cselekvőképes személy lehet. **Ugyanezen paragrafus (4) bekezdésének második mondata** szerint azonban „A gyámhatóság különös méltánylást érdemlő esetben eltekinthet közös gyermekként történő örökbefogadásnál a teljes cselekvőképesség személyi feltételétől az egyik örökbefogadó szülő esetén.”

A **régi Ptk.** a kérdéstről nem rendelkezett, a Családjogi kódex pedig nem adott lehetőséget még az ismertetett, szűk körű kivétel érvényesítésére sem.

44. Befolyásolja-e az új Ptk. a korlátozottan cselekvőképes emberek választójogát?

Nem.

A magyar Alkotmány 70. §-ának (5) bekezdése alapján nincs választójoga annak, „... aki jogerős ítélet alapján a cselekvőképességet korlátozó vagy kizáró gondnokság alatt áll.” Az aktív és passzív választójog szempontjából az Alkotmány nem tesz különbséget aközött, hogy a bíróság a nagykorú személyt – a **régi Ptk.** alapján – kizáró vagy korlátozó gondnokság alá helyezi vagy pedig az **új Ptk.** rendelkezéseit alkalmazva korlátozó gondnokságot ír elő a nagykorú személy tekintetében.

Az előzőekben írottakra figyelemmel indokolt, hogy az elkövetkező években sor kerüljön az alaptörvény 70. §-a (5) bekezdésének módosítására, amelynek nyomán egyrészt hatályon kívül helyezésre kerülhet az Alkotmányból a kizáró gondnokság fogalma, másfelől pedig az alaptörvény csak abban az esetben zárna ki választójoga gyakorlásából a korlátozó gondnokság alá helyezett személyt, ha a bíróság a korlátozás szempontjából releváns ügycsoport meghatározásakor kifejezetten így rendelkezett.

45. Az új Ptk. hatálybalépése előtt kizáró gondnokság alá helyezett emberekre vonatkoznak-e az új rendelkezések?

Igen.

A **Ptké. 8. §-ának (1) bekezdése** előírja, hogy „A Ptk. hatálybalépésekor cselekvőképességet kizáró gondnokság alatt álló nagykorú személyre a Ptk. korlátozottan cselekvőképes nagykorú személyre vonatkozó rendelkezéseit kell – ügycsoportra vonatkozó korlátozás nélkül, általános érvennyel – alkalmazni mindaddig, amíg a **(4) bekezdés** szerinti felülvizsgálati eljárásban hozott szakértői vélemény alapján a bíróság a Ptk. szerint a cselekvőképességet érintő határozatot hoz.” Ugyanezen paragrafus **(4) bekezdése** szerint „A Ptk. hatálybalépésekor cselekvőképességet kizáró vagy korlátozó gondnokság alatt álló nagykorú személyt a gondnokság alá helyező határozatban a kötelező felülvizsgálatra megállapított időpontban a Ptk. gondnokrendelés indokoltságának felülvizsgálatára irányuló eljárásának szabályai szerint kell megvizsgálni abból a szempontból, hogy a cselekvőképességét indokolt-e, és ha igen, mely ügycsoportokban indokolt korlátozni.”

Abban az esetben, ha a kizáró gondnokság alá helyezésre korábban végleges jelleggel került sor, a **Ptké. 8. § (5) bekezdése** alapján legkésőbb az **új Ptk.** hatálybalépésétől számított öt éven belül el kell végezni a felülvizsgálatot.

Az ismertetett rendelkezésekből következik, hogy 2010. május 1-jével a kizáró gondnokság jogintézménye véglegesen eltörlésre kerül.

Jogi személyek

46. Jogképes-e a jogi személy?

Igen.

Az **új Ptk. 2:41. §-ának (1) bekezdése** szerint „A jogi személy jogképes: jogai és kötelezettségei lehetnek.” Ugyanezen paragrafus **(2) bekezdése** pedig kimondja, hogy „A jogi személy jogképessége kiterjed mindazokra a jogokra és kötelezettségekre, amelyek jellegüknél fogva nem csupán az emberhez fűződnek.”

A **régi Ptk. 28. §-ának (4) bekezdése** az idézettekkel azonos tartalmú szabályt állapított meg.

47. Az új Ptk-nak a jogi személy általános szabályaira vonatkozó rendelkezéseihez képest elsőbbséget élveznek-e az egyes jogi személy típusokra irányadó, külön törvénybe foglalt előírások?

Igen.

Az **új Ptk. 2:42. §-ának (1) bekezdése** egyértelművé teszi, hogy a kódex és az egyes jogi személy típusokra irányadó törvények az ún. „általános és különös” viszonyában állnak egymással. Az **új Ptk. 2:41.-2:48. §-ában** meghatározott szabályok kötelezően alkalmazandó háttérrendelkezések: az egyes jogi személyek szervezeti és működési szabályainak egy konkrét szituációban történő meghatározásakor az **új Ptk-ban** foglaltaktól eltérésre akkor és csak annyiban kerülhet sor, ha azt az adott jogi személy típusára irányadó törvény megengedi.

A **régi Ptk-ban** az új törvény hivatkozott rendelkezésével azonos tartalmú szabály nincsen.

48. Fenntartja-e az új Ptk. a jogi személyek ún. típuskényszerére vonatkozó szabályozást?

Igen.

Az **új Ptk. 2:42. § (3) bekezdése** kimondja: „A jogi személyek – a jogi személy típusára irányadó törvény keretei között – szabadon alapíthatók”. Nincs tehát törvényes lehetőség arra, hogy az alapítók ún. atipikus, törvényben nem nevesített jogi személy fajta létrehozásáról határozzanak.

Annak ellenére, hogy a **régi Ptk.** nem tartalmaz az idézettel azonos tartalmú rendelkezést, a jogi személy típuskényszerére vonatkozó szabály az **új Ptk-t**

megelőzően is érvényesült. Megjegyzendő továbbá, hogy a leghatározottabb jogi személy csoportot, a gazdasági társaságokat szabályozó 2006. évi IV. törvény is kizárja a gazdasági társaságok új típusának alapítók általi kialakítása (új társasági formák szerződéssel történő létrehozása) lehetőségét.

49. Felelőssé tehető-e a jogi személy tagjai a jogi személy által vállalt kötelezettségeikért?

Igen, kivételesen.

Az új Ptk. 2:46. §-ának (2) bekezdése főszabályként kizárja a jogi személy tartozásaiért a jogi személy tagja, alapítója felelőssége megállapításának a lehetőségét. A 2:46. § (2) bekezdés szerint ugyanis „A jogi személy kötelezettségeiért saját vagyonával felel. A jogi személy alapítója (alapítói) vagy tagja (tagjai) törvény eltérő rendelkezése hiányában a jogi személy tartozásaiért nem felelnek.”

A törvényi kivételek körébe tartozik az új Ptk. 2:41. §-ának (4) bekezdésében rögzített szabály. Eszerint „A jogi személynek a tagjaitól, illetve alapítóitól elkülönült jogalanyiségére nem hivatkozhat a jogi személy tagja, részvényese vagy alapítója, ha ezzel joggal való visszaélést követne el.” Az új Ptk-nak ez a rendelkezése valamennyi jogi személy típusra alkalmazni rendeli a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény azon előírását, amely a visszaélésszerű joggyakorlás esetén megvonja a korlátozott felelősség kedvezményét a társaság alapítójától, tagjától, részvényesétől.

A régi Ptk. az előzőekben ismertetett tartalmú rendelkezést nem állapított meg.

50. Ha az állam a polgári jogi jogviszonyok alanyaként vállal kötelezettséget, kimentheti-e magát utóbb a szerződéses kötelezettség teljesítése alól a költségvetési fedezet hiányára hivatkozással?

Nem.

Az új Ptk. 2:49. §-ának (3) bekezdése szerint „A kártérítési, megtérítési és kártalanítási kötelezettség, valamint a jóhiszemű személyek irányában vállalt szerződéses kötelezettség az államot költségvetési fedezet hiányában, vagy az e célra biztosított költségvetési fedezetet meghaladó mértékben is terheli.”

A régi Ptk-nak a 2003. évi LV. törvény (ún. üvegzséb törvény) 9. §-ával megállapított 28. § (2) bekezdése az új Ptk. idézett rendelkezésével egyezően kizárja annak kockázatát, hogy az állam magánjogi szerződésben vállalt kötelezettségének teljesítése alól közhatalmi-közjogi döntésére hivatkozással találhasson kibúvót.

Alapítványok

51. Az új Ptk. alapján is követelmény, hogy alapítvány csak „tartós közérdekű” célra alapítható?

Nem.

Az új Ptk. 2:50. §-a nem támaszt ilyen követelményt, az alapítványi cél „közérdekűségének” nem az alapítvány létrehozása során, hanem az alapítvány közhasznú, illetve kiemelten közhasznú minősítése során van, lehet jelentősége.

A régi Ptk. 74/A. §-ának (1) bekezdése előírta, hogy „Magánszemély, jogi személy és jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság – tartós közérdekű célra – alapító okiratban alapítványt hozhat létre.” Megjegyzendő, hogy a bírói gyakorlat a régi Ptk. előírásának szigorát jelentős mértékben oldotta és közérdekű célnak ismerte el pl. az alapítványrendelő hozzátartozója orvosi kezelése biztosítását.

52. Az új Ptk. alapján korlátlanul, bármely célra létrehozható-e alapítvány?

Nem.

Az új Ptk. 2:50 - 2:51. §-ai szerint nem hozható létre alapítvány:

- jogszabályba ütköző, vagyis törvénysértő cél megvalósítására,
- olyan cél érdekében, amely jogszabály megkerülésére irányul vagy a jó erkölcsöt sértené,
- elsősorban üzletszerű gazdasági tevékenység folytatására, illetve úgy, hogy az üzletszerű gazdasági tevékenység folytatása az alapítványi cél megvalósítását veszélyeztesse.

Az előzőekben említettekén kívül az új Ptk. 2:50. §-ának (3) bekezdése – törvény eltérő rendelkezése hiányában – tiltja, hogy az alapítványi cél kedvezményezettje maga az alapító, az alapítványhoz csatlakozó személy, az alapítvány kezelője vagy kuratóriumának tagja, továbbá az említett személyek hozzátartozója legyen. A 2:61. § (3) bekezdés alapján kivételt képez az az eset, ha az alapító célja az „... alapító, a csatlakozó és ezen személyek hozzátartozója tudományos vagy művészeti tevékenységének támogatása, alkotásainak gondozása vagy ezen személyek ápolása, gondozása, tartása, egészségügyi ellátása költségeinek viselése, iskolai tanulmányainak ösztöndíjjal vagy egyéb módon történő támogatása.”

A kuratóriumi tagok, illetve az alapítvány kezelője – az új Ptk. 2:61. § (4) bekezdésben írottak szerint – még az előzőekben említett esetekben sem lehet az alapítvány kedvezményezettje. (A kuratóriumi tag hozzátartozóira ugyanakkor az alapító hozzátartozóira irányadó szabályokat kell alkalmazni.)

A **régi Ptk.** az üzletszerű gazdasági tevékenység folytatására történő alapítványrendelést tiltotta. Emellett a „tartós közérdekű cél” törvényi követelménye az **új Ptk.** előzőekben ismertetett korlátozó feltételeit is értelemszerűen magában foglalta.

53. Visszavonható-e az alapítvány nyilvántartásba vételét követően?

Nem.

Az **új Ptk. 2:52. §-ának utolsó mondata** szerint „Az alapító a nyilvántartásba vételt követően az alapítványt nem vonhatja vissza.” A törvény **2:56. §-ának (3) bekezdése** pedig kimondja, hogy „Az alapítvány vagyona az alapító okirat módosításával nem csökkenthető.” Az alapítvány, illetve annak vagyona visszavonásától meg kell különböztetni az alapítvány megszüntetésének törvényben biztosított kivételes lehetőségét. (Lásd a „Kezdeményezheti-e az alapító a nyilvántartásba vett alapítvány megszüntetését?” kérdésre adott választ.)

A **régi Ptk. 74/A. §-ának (2) bekezdése** szintén az alapítvány meghatározó tartalmi vonásának tekintette, hogy az alapítvány olyan jogi személyiséggel felruházott vagyontömeg, amelynek rendeltetését, célját az alapító úgy határozza meg, hogy azt – a törvényi kivételektől eltekintve – utóbb (a nyilvántartásba vételt követően) maga sem jogosult megváltoztatni, a vagyont nem egyesítheti újra tulajdonával.

54. Támaszt-e az alapítóval szemben többletkövetelményt az új Ptk., ha az alapítvány üzletszerű gazdasági tevékenységet is folytat?

Igen.

Az **új Ptk. 2:54. §-ának (3) bekezdése** szerint „Ha az alapító okirat az alapítványt üzletszerű gazdasági tevékenység folytatására is feljogosítja, az alapítvány javára rendelt vagyon nem lehet kevesebb a gazdasági társaságokról szóló törvény szerint a korlátolt felelősségű társaság alapításához előírt jegyzett tőke legkisebb összegénél.” A gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény 114. §-ának (1) bekezdése alapján a kft. jegyzett tőkéjének legkisebb összege 500.000 forint. Az idézett rendelkezés célja, hogy az alapítvány létrehozása ne szolgálhassa a cégalapítás hitelezővédelmi szabályainak megkerülését.

A **régi Ptk.** nem állapított meg az ún. vállalkozó alapítványra vonatkozó, kötelezően teljesítendő tőkeminimumot.

55. Az alapítvány nyilvántartásba vételére kizárólag elektronikus úton kerülhet sor?

Nem.

Az **új Ptk. 2:59. §-ának (2) bekezdése** – eltérően az elektronikus cégeljárás törvényi szabályaitól – csak mint lehetőséget biztosítja, hogy az alapító a nyilvántartásba vétel iránti kérelmet elektronikus úton terjessze elő. Az alapítvány elektronikus úton történő nyilvántartásba vételére irányadó eljárási szabályokat a 2010. évi XVI. törvény állapítja meg.

Az alapítvány elektronikus nyilvántartásba vételére vonatkozó rendelkezés a **Ptké. 1. §-ának (2) bekezdése** alapján 2011. január 1. napján lép hatályba. A 2010. május 1. és december 31. közötti időszakban a megújuló alapítványi nyilvántartással kapcsolatos ügyintézés még papíralapú kommunikáció keretében történik.

A **régi Ptk.** nem adott módot az alapítvány elektronikus úton történő nyilvántartásba vételére és magából a közhiteles nyilvántartásból sem kérhető elektronikus eszközökkel információ.

56. Korlátozza-e az új Ptk. az alapítványokra vonatkozó adatok megismerését?

Nem.

Az **új Ptk. 2:60. §-ának (2) bekezdése** rögzíti, hogy „A nyilvántartás fennálló és törölt adatai, valamint a bírósághoz benyújtott iratok – ideértve a még el nem bírált kérelmet és mellékleteit is – nyilvánosak, azokat bárki ingyenesen – személyesen vagy elektronikus nyomtatvány igénybevételével elektronikus úton – megtekintheti és azokról feljegyzést készíthet.”

Az „alapítványi nyilvántartásról szóló törvény” 2. §-a alapján az alapítvány nyilvántartásba vételéről gondoskodó megyei (fővárosi) bíróság szolgáltatja, továbbítja a nyilvántartandó adatokat az adatbázis informatikai üzemeltetését végző Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatala számára. A törvény – annak 7. §-a szerint – 2011. január 1-jén lép hatályba, összhangban a **Ptké. 1. §-ának (2) bekezdésében** foglalt rendelkezéssel, amely az **új Ptk. 2:60. §-ának** hatálybalépését szintén 2011. január 1-jében állapította meg. A 2010. május 1. és december 31. közötti időszakban a nyilvántartás adataiba való betekintésre személyesen vagy postai úton kerülhet sor.

A **régi Ptk.** nem rendelkezett az alapítványi nyilvántartásról. Az alapítványok nyilvántartásának ügyviteli szabályairól a többször módosított 12/1990. (VI. 13.) IM rendelet rendelkezett.

57. Befolyásolhatja-e az alapító, illetve az alapítói jogok gyakorlására jogosult személy az alapítvány kuratóriumának döntését?

Igen.

Az **új Ptk.** nem tiltja, hogy az alapító vagy az alapítói jogok gyakorlására felhatalmazott személy az alapítvány működésére (így pl. a kuratórium döntéseire) meghatározó befolyást gyakoroljon. A kódex az alapítványi vagyon célhoz kötött felhasználásának követelményét írja elő, nem kívánja azonban meggátolni az alapítót abban, hogy a cél szerinti működést a döntéshozatalban való közvetlen vagy közvetett részvételével biztosítsa.

A **régi Ptk.** ezzel szemben egyértelmű tiltást fogalmazott meg. A **74/C. § (3) bekezdése** szerint „Nem jelölhető ki, illetve nem hozható létre olyan kezelő szerv (szervezet), amelyben az alapító – közvetlenül vagy közvetve – az alapítvány vagyonának felhasználására meghatározó befolyást gyakorolhat.”

58. Átalakulhat-e az alapítvány gazdasági társasággá?

Nem.

Az **új Ptk. 2:71. §-ának (1) bekezdése** szerint „Alapítvány csak alapítvánnyal egyesülhet, alapítvány csak alapítványokra válhat szét.” Az **új Ptk.** nem ad lehetőséget arra, hogy alapítvány gazdasági társasággá (akár non profit gazdasági társasággá) alakuljon át. Megjegyzendő, hogy a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény sem engedi meg, hogy gazdasági társaság általános jogutóda alapítvány legyen.

A **régi Ptk. 74/E. §-ának (6) bekezdése** hasonlóképpen kizárólag alapítványok egyesítésére adott lehetőséget.

59. Kezdeményezheti-e az alapító a nyilvántartásba vett alapítvány megszüntetését?

Igen.

Az **új Ptk. 2:70. §-a** alapján az alapító a bíróságtól kérheti, hogy az alapítvány megszüntetéséről határozzon, ha

- az alapítvány a célját megvalósította, és az alapító új célt nem határozott meg,
- az alapítvány céljának megvalósítása lehetetlenné vált,
- az alapítvány további működtetése a körülmények lényeges megváltozása folytán okszerűtlen lenne,
- az alapító okiratban meghatározott idő eltelt vagy feltétel bekövetkezett.

Az előzőekben említettekén kívül az **új Ptk. 2:53. § (2) bekezdésének i) pontja** lehetővé teszi, hogy az alapító az alapító okiratban további megszüntetési okot, illetve feltételt határozzon meg.

A **régi Ptk. 74/E. §-ának (3) bekezdése** az ügyészt és az alapítót nevesíti, mint aki keresetet nyújthat be a bírósághoz az alapítvány megszüntetése végett, ha az alapítványi cél teljesítése lehetetlenné vált. A **régi Ptk.** nem adott módot arra, hogy ha az alapítvány céljának megvalósítása nem vált ugyan lehetetlenné, de a körülmények lényeges változása folytán az alapítvány további működtetése okszerűtlen, értelmetlen lenne, az alapító az alapítvány megszüntetését kezdeményezhesse. A **régi Ptk.** alapján az alapító okiratban a törvényben foglaltakhoz képest további megszüntetési okok előírására sem nyílt lehetőség.

60. Vonatkoznak-e a csődtörvény rendelkezései a vállalkozási tevékenységet is folytató alapítványra?

Igen, a sajátosságokat figyelembe vevő eltérésekkel.

Az **új Ptk. 2:72. §-ának (2) bekezdése** szerint az „... üzletszerű gazdasági tevékenységet folytató alapítvány általános jogutód nélkül történő megszűnése esetén a vállalkozásokra irányadó, külön törvényben foglaltak szerinti eljárás lefolytatására kerül sor.” A **Ptké. 59. §-ának (4) bekezdése** az alapítvány fizetési képtelensége esetére előírja a csődtörvény (1991. évi XLIX. törvény) alkalmazását a **Ptké. 58. §-ában** foglalt eltérésekkel.

A **régi Ptk.**, valamint a módosítást megelőzően a csődtörvény nem rendelkezett az alapítvány fizetési képtelensége esetén követendő eljárásról, nem gondoskodott a hitelezők védelméről.

61. Rendelkezik-e az új Ptk. a jogutód nélkül megszűnő alapítvány vagyonának sorsáról?

Igen.

Az **új Ptk. 2:55. §-a** mindenekelőtt egyértelművé teszi, hogy a jogutód nélkül megszűnő alapítvány megmaradt vagyonát – a **2:72. §-ban** foglalt eljárási szabályok figyelembevételével – elsősorban az alapítvány hitelezőinek kielégítésére kell fordítani. Ezt követően a vagyonmaradvány sorsáról az alapító okirat határoz, ennek hiányában az alapító (az alapítói jogok gyakorlására jogosult) döntése az irányadó. Az **új Ptk.** végső soron a bíróságot jogosítja fel a döntésre azzal, hogy a bíróság a megszűnt alapítványhoz hasonló célt követő alapítványnak juttathatja a vagyont.

A **régi Ptk.** nem rendelkezett az alapítvány jogutód nélkül történő megszűnése esetére hitelezővédelmi célú garanciális szabályokról. A **74/E. § (5) bekezdése** azt írta elő csupán, hogy „A megszűnt alapítvány vagyonát – az alapító okirat eltérő rendelkezése hiányában – a bíróság hasonló célú alapítvány támogatására köteles fordítani.”

62. Dönthet-e az alapító a megszűnő alapítvány megmaradt vagyonáról a megszűnés időpontjában?

Igen.

Az **új Ptk. 2:55. §-ának (2) bekezdése** szerint „Az alapító az általa juttatott vagyonról az alapítvány jogutód nélküli megszűnésekor is határozhat, ha az alapító okirat ilyen esetre a vagyonról nem rendelkezik vagy a rendelkezés nem teljesíthető.” Az idézett rendelkezés egyértelművé teszi, hogy a törvényhozó az alapítványt nyilvántartó bíróság beavatkozási-döntési kötelezettségét csak végső esetben biztosítja, ha a hitelezők kielégítését követően rendelkezésre álló vagyonmaradvány sorsáról az alapító (az alapítói jogok gyakorlására jogosult) nem határozott.

A **régi Ptk. 74/E. §-ának (5) bekezdése** erre nem adott lehetőséget, a törvény előírta, hogy „a megszűnt alapítvány vagyonát – az alapító okirat eltérő rendelkezése hiányában – a bíróság hasonló célú alapítvány támogatására köteles fordítani.” Következésképpen, ha az alapító az alapító okiratban elmulasztott rendelkezni, úgy az alapítvány tényleges megszűnésének időpontjában ezt a mulasztást sem ő, sem pedig az alapítói jogok gyakorlására esetleg feljogosított más személy már nem pótolhatta.

63. Dönthet-e a régi Ptk. alapján létrehozott alapítvány alapítója az új kódex szabályainak alkalmazásáról?

Igen

Az új Ptk. alapítványi szabályai rugalmasabbak, ugyanakkor a forgalom biztonsága érdekében egyes esetekben (tőkeminimum, felszámolás) szigorúbbak a korábbi szabályoknál. Az új alapítványi szabályozáshoz kapcsolódó átmeneti rendelkezések előkészítése során több lehetőségből kellett választania a törvényelőkészítőknek.

a) Nem lett volna szerencsés a régi Ptk. szabályai alapján létrehozott alapítványokra utóbb kötelezően előírni, hogy záros határidőn belül úgy módosítsák alapító okiratukat, hogy az megfeleljen az új Ptk. rendelkezéseinek. Figyelemmel ugyanis arra, hogy ezekben az esetekben az alapítvány életében legfontosabb eseményre, a végleges vagyonrendelésre már korábban sor került, nincs olyan kényszerítő ok (szemben pl. a tagsággal, üzleti vállalkozásként, változó piaci feltételek mellett működő gazdasági társaságokkal), amely indokoltá tenné, hogy ilyen utólagos, költséges, bürokratikus hatásokkal járó jogalkotói beavatkozásra kerüljön sor.

b) Ha a szabályozás alapítói döntéstől tette volna függővé, hogy egy 2010. május elseje előtt alapított alapítvány az előző vagy az új Ptk. szabályai szerint tevékenykedik, ez kétségtelenül demokratikus, de a gyakorlatban beláthatatlan zavarokat okozó megoldás lett volna. Az alapítvánnyal kapcsolatba kerülők (csatlakozók, támogatók, szerződéses partnerek) ugyanis csak nehezen tudhatták volna megállapítani, hogy az alapítvány melyik szabályozási rendszer szerint működik.

c) Egyértelmű és világos helyzetet teremt az az új Ptké.-ben alkalmazott szabályozási megoldás, amely szerint az új Ptk. rendelkezéseit a 2010. május elseje után alapított alapítványokra kell alkalmazni. Így az alapítvánnyal kapcsolatba lépők számára a nyilvántartásba vétel időpontjából egyértelműen megállapítható, hogy a korábbi vagy az új szabályok vonatkoznak az adott alapítványra. Ugyanakkor nincs akadálya annak, hogy – alapítói döntéstől függően – akár megszüntetéssel és új alapítvány létrehozásával (ebben az esetben az új alapítvány nem jogutódja a réginek), akár egy új alapítvánnyal történő egyesüléssel (abba való beolvadással vagy azzal való összeolvadással, vagyis általános jogutódlással) átkerülhessen egy alapítvány az új szabályok hatálya alá. Az új alapítványt bárki létrehozhatja, így akár a régi alapítvány alapítója, csatlakozója is. Ezekben az esetekben, ha az új, illetve jogutód alapítvány alapításának dátuma május elseje utáni, akkor az új Ptk. rendelkezései irányadóak rá.

Egyesületek, társaságok

64. Rendelkezik-e az új Ptk. az egyesület alapításáról, szervezetéről és működéséről?

Nem.

Az **új Ptk.** kapcsán a törvényhozó álláspontja azt volt, hogy az egyesületekre (társadalmi szervezetekre) a kötelezően alkalmazandó törvényi rendelkezéseket az egyesülésről szóló 1989. évi II. törvény tartalmazza. Ehhez képest az egyesület (társadalmi szervezet) belső életére (szervezetére, működésére) vonatkozó szabályokat az alapítók (az egyesület, társadalmi szervezet tagjai) jogosultak – az egyesülési törvény keretei között – az alapszabályban megállapítani. Az alapítók (tagok) döntési autonómiájának további korlátozása nem lenne célszerű, az egyesületi jog kötelező szabályainak esetleges módosítására pedig nem a magánjogi joganyag újraalkotásakor kell hogy sor kerüljön.

A **régi Ptk. 61-64. §-a** az egyesületre irányadó „definíció szintű” szabályokat rögzítette, lényegében megismételve az 1989. évi II. törvénynek a társadalmi szervezetekre vonatkozóan kimondott szabályait.

65. Tartalmazza-e az új Ptk. a gazdasági társaságok egyes típusaira irányadó sajátos szabályokat?

Nem.

Az **új Ptk.** hatályba lépését követően is a 2006. évi IV. törvény rendelkezik a gazdasági társaságokról.

A **régi Ptk. 52-56. §-ai** a jogi személyiségű gazdasági társaságok (kft. rt.), az **578/H. §-a** pedig a jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok (kkt., bt.) definícióját tartalmazta.

Személyhez fűződő jogok

66. Teljes-e a személyhez fűződő jogok felsorolása a Ptk-ban?

Nem.

Az **új Ptk. 2:74. §-a** rendelkezik a személyhez fűződő jogok általános védelméről, ezt követően pedig a **2:75. - 2:88. §-okban** található a nevesített személyhez fűződő jogok példálódzó felsorolása. A törvényhozó nem adja kimerítő (teljes körű) listáját a védelmet élvező személyhez fűződő jogoknak (ez amúgy is lehetetlen volna), csupán a legfontosabb esetek kiemelésére vállalkozik.

A **régi Ptk.** a szabályozás szerkezetét illetően szintén rendelkezett az általános jogvédelemről (**75. §**) és a védelemben részesülő nevesített jogokról (**76-83. §**). A **régi Ptk.** a „különösen” szó használatával tette egyértelművé, hogy nem tételes felsorolását adja a személyhez fűződő jogoknak.

67. Személyhez fűződő jogokat sért-e az az intézmény, amely nem tesz eleget akadálymentesítési kötelezettségének?

Igen.

Az **új Ptk. 2:76. §-a** szerint „a személyhez fűződő jog megsértését jelenti, ha valakit fogyatékosága miatt ér hátrány”. Következésképpen ha a jogszabályban arra kötelezett intézmény jogellenesen nem tesz eleget pl. akadálymentesítési kötelezettségének, ezzel egyben megvalósítja a személyhez fűződő jogok sérelmét is, tekintet nélkül arra, hogy a fogyatékos ember számára a jogsértő mulasztás okozott-e kárt, alkalmazhatóak-e a kártérítési felelősségre irányadó szabályok.

A **régi Ptk-nak** „A személyhez és a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok” címet viselő VII. fejezete nem rendelkezett a fogyatékos személyek jogvédelméről. A fogyatékos

személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény 27. §-a mindazonáltal már az **új Ptk.** elfogadását megelőzően is előírta: „Amennyiben valakit fogyatékossága miatt jogellenesen hátrány ér, megilletik mindazok a jogok, amelyek a személyhez fűződő jogok sérelme esetén irányadók”.

68. A környezeti károkozás megvalósítja-e egyben a személyhez fűződő jogok sérelmét?

Igen.

Az **új Ptk. 2:77. §-a** szerint „A személyhez fűződő jog megsértését jelenti a természet és az egészséges környezet védelmére vonatkozó jogszabályi rendelkezések megszegése, ha az a társadalom, annak csoportjai vagy a személyek életkörülményeinek romlásában kifejeződő sérelem bekövetkezését okozza.” A sértett mindezek alapján nem csak a környezeti károkozásnak a kötelmi jogban (**5:538. § - 5:542. §**) meghatározott jogkövetkezményeit, de a személyhez fűződő jogok megsértése esetén irányadó szankciókat (így sérelemdíjat) is érvényesítheti.

A **régi Ptk.** „A személyhez és a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok” címet viselő VII. fejezetében a környezeti károkozásról nem rendelkezik. A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 81. § (2) bekezdésének e) pontja mindazonáltal már az **új Ptk.** megalkotását megelőzően előírta, hogy a természet védelmének szabályai megszegésével okozott kár magában foglalja „... a társadalom, annak csoportjai vagy az egyének életkörülményeinek romlásában kifejeződő nem vagyoni kárt”.

69. Engedélyköteles-e a tömegfelvételek készítése?

Nem.

Az **új Ptk. 2:84. §-ának (2) bekezdése** – főszabályként – előírja a képmás vagy a hangfelvétel készítéséhez vagy felhasználásához az érintett személy hozzájárulását. A **2:84. §-ának (3) bekezdése** alapján azonban – egyebek között – nincs szükség az érintett hozzájárulására akkor, ha tömegfelvétel készítésére, felhasználására kerül sor.

A **régi Ptk. 80. §-a** nem rendelkezik a tömegfelvétellről, nem állapít meg a főszabálytól eltérő rendelkezést.

70. Jogsértő-e a kép- vagy hangfelvétel engedély nélküli készítése, ha arra közhatalmat gyakorló személyről, az ezzel összefüggő tevékenysége kifejtése során kerül sor?

Nem.

Az **új Ptk. 2:84. §-ának (3) bekezdése** alapján a képmás vagy a hangfelvétel készítéséhez vagy felhasználásához nincs szükség az érintett személy hozzájárulására, ha az a „közhatalom nyilvános gyakorlása során” a közhatalmat gyakorló személyről készül vagy kerül sor nem visszaélészerű felhasználására. A rendelkezés egyértelművé teszi, hogy a közösség (a társadalom) érdeke (így pl. a közhatalom nyilvános gyakorlása jogszerű voltának utólagos ellenőrzése) előbbre való, mint az ilyen szerepet (feladatot) vállaló személy jogos magánérdeke.

A **régi Ptk. 80. §-a** a kérdésről nem rendelkezett, következésképpen nem adott lehetőséget az érintett, közhatalmi jogkörben eljáró személy hozzájárulása nélkül felvétel készítéséhez, felhasználásához.

71. Változik-e az üzleti titok védelme alól kivont adatok köre az új Ptk-ban?

Igen.

Az **új Ptk. 2:86. §-ának (2)-(3) bekezdése** alapján nem minősül üzleti titoknak az az adat, amely – bár teljesíti a **2:86. § (1) bekezdésben** foglalt fogalmi feltételeket -, de

- az állami költségvetés, a helyi önkormányzati költségvetés vagy európai közösségi támogatás felhasználásával, abból való juttatással, kedvezményrel kapcsolatos, vagy
- az állami vagy önkormányzati vagyon kezelésével, birtoklásával, használatával, hasznosításával, a vagyonnal való rendelkezéssel, annak megterhelésével, az ilyen vagyonra vonatkozó bármely jog megszűnésével van összefüggésben, vagy
- amelynek megismerését vagy nyilvánosságra hozatalát külön törvény közérdekből elrendeli.

A három, egymáshoz képest vagylagos feltétel bármelyikének megvalósulása esetén az **új Ptk.** titokvédelmi szabályaira hivatkozni nem lehet.

A **régi Ptk. 81. §-ának** – a 2003. évi XXIV. törvény (üvegseb törvény) által módosított – szövege jelentősen szűkítette az üzleti titokra való rosszhiszemű hivatkozás lehetőségét. A titokvédelemből kizáró szabályt megállapító **81. § (3) bekezdés második mondata** mindazonáltal előírta, hogy „A nyilvánosságra hozatal azonban nem eredményezheti az olyan adatokhoz – így különösen a technológiai know-how-ra vonatkozó adatokhoz – való hozzáférést, amelynek megismerése az üzleti tevékenység végzése szempontjából aránytalan sérelmet okozna, feltéve, hogy ez nem akadályozza meg a közérdekből nyilvános adat megismerésének lehetőségét.”

Az idézett rendelkezés a főszabályhoz képest előírt kivétellel és az arra vonatkozó további kivétel előírásával nem szolgált a kiszámítható jogalkalmazást, ezért azt az **új Ptk.** nem vette át.

72. Személyhez fűződő jogot sért-e a bíróság, ha figyelmen kívül hagyja a fél bíróság előtti tisztességes eljárás lefolytatásához és az ésszerű időn belül történő döntéshozatalhoz való jogát?

Igen.

Az új Ptk. 2:88. §-a alapján „A személyhez fűződő jogok védelme kiterjed a bíróság előtti eljárás tisztességes lefolytatásához és ésszerű időn belül történő befejezéséhez való jogra.” A 2:88. §-ban foglaltak figyelmen kívül hagyása esetén a sértett fél – a 2:95. §-ban írottak szerint – sérelemdíjra és kártérítésre tarthat igényt, feltéve, hogy a sérelem a jogorvoslati eljárásban nem volt orvosolható. A törvény a személyhez fűződő jogok megsértése esetén a 2:89. § alapján egyébként irányadó, felróhatóságtól független jogkövetkezmények alkalmazását nem teszi lehetővé. (Ez utóbbi körbe tartozik pl. a jogsértés abbahagyására felszólító döntés vagy a nyilvános elégtételadásra vonatkozó szankció.)

A régi Ptk. nem rendelkezett a bíróság előtti tisztességes eljáráshoz való jogról. A polgári peres jogvitákra nézve a Polgári perrendtartás 2. §-a írt elő „méltányos elégtételt biztosító kártérítést” arra az esetre, ha a bíróság megsérti a feleknek a jogviták elbírálásához és a perek tisztességes lefolytatásához és ésszerű időn belül történő befejezéséhez való jogát.

73. A személyhez fűződő jogaiban sértett személy kérheti-e a jogsértéssel elért vagyoni előny átengedését?

Igen.

Az új Ptk. 2:89. § e) pontja alapján a sérelmet szenvedett személy a jogsértés ténye alapján, az eset körülményeihez képest követelheti a jogsértéssel elért vagyoni előny átengedését. A személyhez fűződő jogok megsértése révén (pl. a sértett képmásának jogosulatlan közzétételével) a jogsértő által realizált vagyoni előny átengedésére kötelezésnek nem előfeltétele a jogsértő magatartása felróhatóságának megállapítása. A vagyoni előny átengedésére kötelezés, csakúgy mint a 2:89. §-ban nevesített többi szankció, a jogsértés felróhatóságától független, objektív jogkövetkezményének számít.

A régi Ptk. nem ismerte a személyhez fűződő jogok megsértése esetére a jogsértéssel elért vagyoni előny átengedésére kötelezés szankcióját.

74. Fenntartja-e az új Ptk. a személyhez fűződő jogok megsértésének szankciójaként a közérdekű bírság kiszabásának lehetőségét?

Nem.

Az új Ptk. 2:89. - 2:96. §-ai a személyhez fűződő jogok megsértése magánjogi jellegű jogkövetkezményeinek szabályozása keretében nem ad lehetőséget közjogi jellegű szankciók alkalmazására. Ez természetesen nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a személyhez fűződő jogok megsértéséhez más törvény más, pl. bírság fizetési kötelezettséggel járó szankciót társítson.

A régi Ptk. 84. §-ának (2) bekezdése szerint „Ha a kártérítés címén megítélhető összeg nem áll arányban a felróható magatartás súlyosságával, a bíróság a jogsértőre közérdekű célra fordítható bírságot is kiszabhat.” Az elmúlt évek joggyakorlatában a közérdekű célra fordítható bírság kiszabására jellemzően nem került sor.

Sérelemdíj

75. A sérelemdíj megítéléséhez bizonyítania kell-e a sértettnek, hogy őt a jogsértés miatt hátrány érte?

Nem.

Az új Ptk. 2:91. §-ának (2) bekezdése alapján „A sérelemdíj megfizetésére kötelezés feltételeire a kártérítési felelősség szabályait kell alkalmazni azzal, hogy a sérelemdíjra való jogosultság megállapításának a jogsértésen túl hátrány bizonyítottasága nem feltétele.”

Az új Ptk. által bevezetésre kerülő sérelemdíj intézménye a nem vagyoni kártérítés fogalma helyébe lép. A sérelemdíj a személyhez fűződő jogok megsértésének szubjektív, felróhatósághoz kötött szankciója. A törvény ezért utal a kártérítési felelősség szabályainak alkalmazására. Ugyanakkor a sérelemdíjra való jogosultság megállapításához a jogsértés megtörténtének bizonyított volta elegendő, a jogsértés súlyosságát, körülményeit a sérelemdíj mértékének meghatározásakor mérlegelheti a bíróság. A személyhez fűződő jogok megsértésével okozott hátrány pedig adott esetben kártérítési igény érvényesítését alapozhatja meg.

A régi Ptk. nem szabályozta a sérelemdíj intézményét. A törvény 355. §-ának (1) bekezdése előírta, hogy „A kárért felelős személy köteles az eredeti állapotot helyreállítani, ha pedig ez nem lehetséges, vagy a károsult azt alapos okból nem kívánja, köteles a károsult vagyoni és nem vagyoni kárát megtéríteni.”

76. Van-e mód arra, hogy a sértett a sérelemdíj iránti igényét másra átruházza?

Nincs.

Az **új Ptk. 2:91. § (4) bekezdése** szerint „A sérelemdíj iránti igény nem ruházható át és nem örökölhető.”

A **régi Ptk.** a sérelemdíj jogintézményét nem ismerte, ezért azzal összefüggő részletszabályokat sem állapíthatott meg.

Sajtó, közszereplő

77. Felelős-e a sajtó a nyilvános rendezvényen elhangzó, valótlan állítást tartalmazó nyilatkozat szöveghű közzétételéért?

Nem.

Az **új Ptk.** a személyhez fűződő jogok megsértésének jogkövetkezményei között a sajtótudósítás által megvalósított jogsértés esetére az általánostól (lásd a **2:89. – 2:92. §-okat**) eltérő jogkövetkezményeket állapít meg annak érdekében, hogy a sértett által érvényesíthető szankcióktól való félelem ne akadályozza a sajtót törvényi kötelezettségei teljesítésében.

Az **új Ptk. 2:93. §-a** alapján nem alkalmazhatók a törvénynek sem a felróhatóságtól független (**2:89. - 2:90. §-ok**) szankciói, sem pedig a jogsértő felróható eljárásához kötött jogkövetkezmények (**2:91. – 2:92.§-ok**), ha

- a sajtó a nyilvános rendezvényen elhangzottokról, a nyilatkozó személyének pontos megjelölésével, az elhangzottaknak megfelelően, szöveghűen tudósít, vagy
- a sajtó számára adott nyilatkozatot teszi közzé, vagy
- a tudósítás tárgya hivatalos eljárások, döntések vagy határozatok ismertetése.

A **régi Ptk.** nem állapított meg a sajtótudósítás jogi megítélésére az általánostól eltérő szabályokat.

78. Változtat-e az új Ptk. a közszereplő jó hírnevének megsértése esetére irányadó korábbi szabályozáson?

Igen.

Az **új Ptk. 2:94. §-a** a közérdek védelmében jelentősen változtat a közszereplő, a közhatalmat gyakorló és a közfeladatot ellátó személy (a továbbiakban együtt: közszereplő) jóhírnevének megsértése esetére irányadó szabályokon. Eszerint a közszereplő ha jóhírnevét, becsületét közszereplésével, illetve közszereplői minőségével összefüggésben sértették meg, a kódex **2:89. – 2:92. §-aiban** foglalt jogkövetkezményekre csak abban az esetben tarthat igényt, ha

- a jogsértés valótlan tény állításával, híresztelésével vagy való tény hamis színben történő feltüntetésével valósul meg, és
- arra a jogsértő szándékos vagy súlyosan gondatlan eljárása miatt került sor.

Következésképpen ezekben az esetekben még az amúgy „felróhatóságtól független” szankciók alkalmazására, így pl. sajtó-helyreigazítás igénylésére is csak a jogsértő súlyosan felróható magatartása jogosítja fel a sértettet. Az **új Ptk. 2:94. §-ának (1) bekezdése** szerint ez utóbbi körülmény fennálltának hiányát (vagyis, hogy a jogsértésre nem szándékos vagy súlyosan gondatlan magatartás következtében került sor) a jogsértőnek kell bizonyítania.

A **régi Ptk.** az előzőekben ismertetett rendelkezéseket nem tartalmazott, nem élt a differenciált, a közérdeket jobban szolgáló szabályozás lehetőségével.

79. Igényelhető-e sérelemdíj szerzői jogi jogsértés esetén?

Igen.

Az **új Ptk. 2:91. §-ának (5) bekezdése** biztosítja, hogy a sérelemdíjra vonatkozó előírásokat (**2:91. § (1)-(4) bekezdés**) az egyes szellemi alkotásokkal, teljesítményekkel összefüggésben megvalósított személyhez fűződő jogsértések esetén is alkalmazni lehessen.

A **régi Ptk.** a sérelemdíj jogintézményét nem szabályozta, ezért az itt tárgyalt kérdés sem merülhetett fel. Nem vagyoni kárigény érvényesítésére azonban a szellemi alkotásokkal összefüggő jogsértés esetén is mód nyílott.